AUTHOR:

JENNING, HELMUTH

TITLE:

DE METAMORPHOSIBUS L. APULEII, TUM DE IIS...

PLACE:

LIPSIAE

DATE:

[1867]

Master Negative #

93-81292-1

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

Jenning, Helmuth

De Metamorphosibus L. Apuleii, tum de Apuleii episodiis tum de iis locis qui e Lucio Patrensi videntur translati esse. Disputatio de sententia Decanorum Universitatis Rostochiensis anno MDCCCLXVII ... scripsit Helmuth Jenning ... Lipsiae, ex officina Baeri et Hermanni [1867]

iv, 19 p. 27½ cm.

Contains text.

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35 mm REDUCTION RATIO: 14X

IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB

DATE FILMED: 4/16/93 INITIALS BAP

FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

AIIM

Association for Information and Image Management

1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910

301/587-8202

Centimeter

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 mm

1 2 3 4 5

Inches

1.0 1.1 1.25 1.4 1.6 1.8 2.0 2.2 2.5 2.8 3.2 3.6 4.0 4.5 5.0 5.6 6.3

MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

DE

METAMORPHOSIBUS L. APULEII

TUM DE

APULEII EPISODIIS TUM DE IIS LOCIS QUI E LUCIO PATRENSI VIDENTUR TRANSLATI ESSE.

DISPUTATIO

DE SENTENTIA DECANORUM UNIVERSITATIS ROSTOCHIENSIS

ANNO MDCCCLXVII PRID. CAL. MART. PRAEMIO ORNATA.

SCRIPSIT

HELMUTH JENNING,
DR. PHIL.

LIPSIAE
EX OFFICINA BAERI ET HERMANNI.

Libris usus sum his:

Lucian's Werke, übers. von Wieland, 4. Thl. S. 212 u. 272 ff.
Cobet, variae lectiones p. 260 ff.
Teuffel, Abhdg. im Rhein. Mus. N. F. XIX. S. 243 ff.
Salmasius, Prolegomena in Solinum.
C. B. Hase in: Notices et extraits de manuscrits de la bibliothéque impériale, vol. IX, p. 125.

Apuleium Metamorphoses suas graeco ex fonte repetivisse ipse fatetur initio operis, sed num satiram illam Lucianeam secutus sit, quae *Λούκιος ἢ ὄνος* inscribitur, an Lucium illum Patrensem, quaestio est nondum, ut mihi quidem videtur, ad liquidum perducta. Lucium enim Patrensem quendam Photius (cod. 129 Bekk.) memorat idem argumentum quod Lucianum iisdem fere verbis tractasse. Sed hunc omnino exstitisse sunt qui praecise negent, Wielandius, Courierus, Teuffelius (l. l.), sed fidentius hi quidem, puto, agunt quam verius, ita enim argumentationem instituunt, ut Photii de utroque scriptore iudicio addubitato, statim totum Patrensem de medio tollant. Ac primum quidem quod Photius arbitratur Lucianum excerpsisse Patrensis Metamorphoses ut indignum Luciani ingenio respuunt. Sed num propterea Patrensis non fuit? Quid, si ipse Lucianum despoliavit? Sed excerpserit illum Lucianus: excerpti ratio quae fuerit Photius diserte indicat, cum dicit „*ὥσπερ ἀπὸ πλάτους τῶν Λουκίου λόγων ὁ Λουκιανὸς ἀπολεπτύνας καὶ περιελὼν ὅσα μὴ ἐδόκει πρὸς τὸν οἰκεῖον χρήσιμα σκοπόν*“ etc. et porro „*ὁ μὲν Λουκιανὸς σκώπτων καὶ διασύρων τὴν ἑλληνικὴν δεισιδαιμονίαν*“ etc. „*ὁ δὲ Λούκιος σπουδάζων τε καὶ πιστὰς νομίζων τὰς ἐξ ἀνθρώπων .. μεταμορφώσεις.*“ Aperte igitur id studuisse Lucianum ostendit, ut quae credulus ille pro veris narrasset, irrideret. Itaque mutavit aliqua, non modo excerpsit, et excerpsit quidem *πρὸς τὸν οἰκεῖον χρήσιμα σκοπόν*. Sed num hoc plagium est verba alicuius repetere, quae additis aut detractis aut mutatis quibusdam rideantur? nonne hoc satirae, difficillimum quidem, sed optimum genus? Ergo nihil in Lucianum criminis conferendum, et Photius aut ipse sibi non constans est aut rem non perspexit cum dicit Lucianum furatum esse (*τὸ ἐκεῖθεν ὑποσυληθέν*). At hic Teuffelius obiciet mihi, fieri non posse ut Photii de Patrensis credulitate iudicium credibile sit, dicit enim l. l. p. 252: „Die Behauptung, der Schriftsteller habe an die von ihm selbst erzählten Verwandlungen allen Ernstes geglaubt, klingt so ganz unglaublich, dass sie vielmehr auf das Urtheil und das Verständniss des Photius ein bedenkliches Licht wirft.“ Sed cur tandem aut Photius ita iudicare non debuit aut Patrensis talia credere non potuit tam superstitiosis praesertim temporibus? Quid? nonne ipse Vergilius, nonne Apuleius incantatores sunt habiti? Sed ut falsum hic sit Photii iudicium, num propterea Lucius Patrensis nullus fuit: Nonne tali argumentatione opus erat: hoc aut Photium aut quemquam alium de Patrensi aut de quoquam alio iudicare non est credibile, ergo locus ille Photii corruptus est? Erraverit igitur Photius, sed error nititur certa quadam re et excusationem habet. Sic scripsisse enim puto Patrensem, quasi pro veris haberet narrata; et quis hodieque fabularum auctor de fabula sua ipse se dubitare aut non credere prodit? Fidenter igitur eum narrare, non credulum Photius dicere debuit. Atque has eum nugas narrantem Graecis illo tempore superstitiosis ludit Lucianus satira non tam in universos Graecos quam in ipsum Patrensem scripta, itaque in eadem satira ipsi Lucio Patrensi omnia illa incredibilia accidunt, qua in re plerique offendunt Photiumque omnem de Lucio errorem inde duxisse putant. Sed hoc totum satirae genus abhorret a ceteris Luciani scriptis. Quidni? Post tot alia experimenta semel hoc modo illudit. At ne scripta quidem est a Luciano haec fabula, supposita est, serioris temporis notam prae se fert Graecitas, latini sermonis vestigia habet a Patrensi quidem impressa, sed non deleta, id quod Lucianus non neglexisset. Haec de satirae huius auctore sententia omnium est abusque Salmasio criticorum, quorum quidem de Luciani sermone et ingenio intelligens sit ac locuples iudicium, Cobetii, Fritzschii, Dindorfii. Causa igitur nulla est cur Patrensem aut exstitisse aut sic scripsisse negetur, ut Lucianus eum de credulitate, ficta nimirum, irridere posset.

Iam de Apuleio sequitur ut quaeramus, quemnam auctorem secutus sit, Lucianum an Lucium Patrensem. Ac facile quidem hac de re respondeatur, si quidem verum est quod modo dixi, satiram illam multo post Lucianum scriptam esse. Sed aliae quoque causae rem si non certam at probabilem efficiunt. Quam autem causam de temporum Apuleii et Luciani computatione Hildebrand (p. XXVII) profert, ea recte a Teuffelio explosa est. Sed si modo utriusque scriptoris libros legendi occasio Apuleio oblata fuit, veri similius est ad primum fontem eum quam ad derivatum rivulum rediisse, praesertim cum simili consilio quo Lucius Metamorphoses conscripserit. Nam ne Apuleius quidem satiram Metamorphoses scripsit, id quod plerique existimant, — ridicula quaedam narrat, sed non ludificandi causa sed animos recreandi. Metamorphosium enim consilium est ut demonstretur hominum pravos mores per quandam quasi metempsychosim purificatos, mysteriorum denique cultu ab omni vitio remotos secura atque beata vita frui. Sic recte me iudicare, probat et fabula de Amore et Psyche, et Metamorphosium totus liber undecimus et ubique inspersa episodia pravos hominum mores describentia, idque eo magis quod haec omnia maiorem totius operis locum occupant, quam mala Lucii in Asinum mutati. Tales autem mutationes fieri posse aut mysteriis docebatur aut usus est hac opinione Apuleius allegorice ut dicunt, respiciens doctrinam illam de metempsychosi quae ad mores pertinebat. Ridicula autem quaedam, concedo, exciderunt et Apuleio et Lucio, sed de asino difficile est satiram non scribere. Haec vero omnia intimum operis consilium non attingunt ac quasi sunt appendices tantum. Itaque et Apuleium ita scripsisse puto, tamquam vera illa essent miracula. Videtur igitur non Lucianum sed Lucium ipsum Patrensem compilasse usque ad titulum, nam ne pluralem quidem meret numerum una Metamorphosis.

Restat ut de singulis agamus. Atque episodia quidem, quae ut dictum est, plurima sunt, partim Patrensi Apuleium deprompsisse, partim aliunde habere, partim fortasse ipsum fabricatum esse coniicio, atque ea quidem quae lib. I et IX continentur Lucio eum debere reor propter verba Photii postrema, ex quibus elucere videtur plura illum de rebus miraculosis tradidisse quam quae repetat Lucianus. Finem autem operis Apuleius certo invenit, quamquam similiter hanc primam Metamorphosim finivisse Lucius videtur, quod demonstrat finis satirae Lucianeae, metempsychosim ut puto perstringentis. Ibi enim cum narretur asinum illum, postquam in Lucium rediisset, a muliere illa pruriginosa, quacum antea asinios coitus sustinuerat, propter penem humanum despectum nudumque in coenosam plateam esse detrusum, aperte sic fere Patrensis scripserat: Lucium post tot in asini facie exantlatos labores tam castis fuisse moribus ut omnem Venerem spreverit ideoque vita secura ac beata fructus sit. Pseudo-Lucianus contra nihil mutationem illam (metempsychosim) ad emendandos Lucii mores valuisse ostendit, nam in pristinas cupiditates rursum incidisse Lucium, ob eamque rem poenam eum facit solventem ridiculam et solventem quidem propterea quod nimium etiamtum humani retinuerit. Metempsychosim igitur attigisse Patrensem recte iudicare mihi videor, mysteria autem num idem in fine fabulae, ut Apuleiius, adhibuerit, ad diiudicandum est difficile. Denique magnum illud de Amore et Psyche episodium num ab eodem Lucio habeat, in incerto relinquendum, quod quidem, mysteriis traditum, verisimile est ab Apuleio esse enuntiatum et multis quidem in rebus commutatum. Sed quae de asino illo, et ridicula non numquam, narrat, ea paene ad verbum Lucio Patrensi furatus est. Nam ut e satira Lucianea patet, omnes fabulae partes eodem ordine modoque apud utrumque scriptorem narrabantur, nisi quod ad melius singula adaptanda episodia nonnulla mutasse Apuleius videtur, quae tamem mutationes non tam rerum ipsarum quam verborum sunt ac si totum opus respicias levissimae. Uberius autem cum plerumque res describat Apuleius, dubium est quam multa omiserit Lucianus (?) de iis quae apud Patrensem invenit, plura enim fortasse ab eo sumsit Apuleius quam quae exstant apud Lucianum. Interdum etiam satira Lucianea copiosior est, qua de re item est quaestio difficilis. Atque non solum similiter sed saepe etiam iisdem verbis narrant et Apuleius et Lucius Patrensis, quo fit ut multa quae in illius sermone tamquam Africanum quid redolentia reprehendant viri docti, vitio vertendum sit Patrensi. Nam de huius quidem dicendi genere Photii perversum est iudicium (ἔστι δὲ τὴν φράσιν σαφής τε καὶ φίλος γλυκύτητος καὶ καθαρός) id quod ex iis apparet quae Lucianus cum Apuleio communia habet, nam ea verba Patrensis sunt, de quorum Graecitate vide Cobetium (l. l.). Haec vero quam sint multa ut intelligatur, hic singulos et Apuleii et Luciani, Lucii illius partes acturi, in unum conspectum conferam.

Lucianus. ed. Jacobitz. apud. Teubn.

Vol. II p. 330.

1. Ἀπῄειν ποτὲ ἐς Θετταλίαν· ἦν δέ μοι πατρικόν τι συμβόλαιον . . ἵππος δέ με κατῆγε . . καί πως ἔτυχον καὶ ἄλλοι ἀπιόντες ἐς Ὕπατα . . καὶ ἁλῶν ἐκοινωνοῦμεν καὶ οὕτω τὴν ἀργαλέαν ὁδὸν ἀνύσαντες πλησίον ἤδη τῆς πόλεως ἦμεν κἀγὼ ἠρόμην . . εἴπερ ἐπίστανται . . Ἵππαρχον . . οἱ δὲ εἰδέναι τὸν Ἵππαρχον τοῦτον ἔλεγον καὶ ὅπη τῆς πόλεως οἰκεῖ καὶ ὅτι ἀργύριον ἱκανόν ἔχει καὶ ὅτι μίαν θεράπαιναν τρέφει καὶ τὴν αὑτοῦ γαμέτην μόνας· ἔστι γὰρ φιλαργυρώτατος δεινῶς . . ἐπεὶ δὲ πλησίον τῆς πόλεως ἐγεγόνειμεν, κῆπός τις ἦν καὶ ἔνδον οἰκίδιον ἀνεκτόν . . 2. . . κόπτω προσελθὼν τὴν θύραν καὶ μόλις μεν καὶ βραδέως, ὑπήκουσε δὸῦν ἡ γυνή, εἶτα καὶ προῆλθεν. ἐγὼ μὲν ἠρόμην εἰ ἔνδον εἴη ὁ Ἵππαρχος. Ἔνδον, ἔφη· σὺ δὲ τίς ἢ τί βουλόμενος πυνθάνῃ; Γράμματα ἥκω κομίζων αὐτῷ παρὰ Δεκριανοῦ τοῦ Πατρέως σοφιστοῦ. Μεῖνόν με, ἔφη, αὐτοῦ, καὶ τὴν θύραν συγκλείσασα ᾤχετο εἴσω πάλιν· καί ποτε ἐξελθοῦσα κελεύει ἡμᾶς εἰσελθεῖν. κἀγὼ δὲ παρελθὼν εἴσω ἀσπάζομαι αὐτὸν καὶ τὰ γράμματα ἐπέδωκα. ἔτυχε δὲ ἐν ἀρχῇ δείπνου ὢν καὶ κατέκειτο ἐπὶ κλινιδίου στενοῦ, γυνὴ δὲ αὐτοῦ καθῆστο πλησίον, καὶ τράπεζα μηδὲν ἔχουσα παρέκειτο. ὁ δὲ ἐπειδὴ τοῖς γράμμασιν ἐνέτυχεν, Ἀλλ᾽ ὁ μὲν φίλτατος ἐμοί, ἔφη, . . . Δεκριανὸς εὖ ποιεῖ καὶ θαῤῥῶν πέμπει παρ᾽ ἐμοὶ τοὺς ἑταίρους τοὺς ἑαυτοῦ· τὸ δὲ οἰκίδιον τὸ ἐμὸν ὁρᾷς . . . ὡς ἔστι μικρὸν μέν, ἀλλὰ εὔγνωμον τὸν οἰκοῦντα ἐνεγκεῖν· ποιήσεις δὲ αὐτὸ σὺ μεγάλην οἰκίαν ἀνεξικακῶς οἰκήσας. καὶ καλεῖ τὴν παιδίσκην, Ὦ Παλαίστρα, δὸς τῷ ἑταίρῳ κοιτῶνα καὶ κατάθες λαβοῦσα εἴ τι κομίζει σκεῦος, εἶτα πέμπε αὐτὸν εἰς βαλανεῖον· οὐχὶ γὰρ μετρίαν ἐλήλυθεν ὁδόν. 3. . . . ἀπῄειμεν λουσόμενοι δόντες αὐτῇ κριθιδίων τιμὴν εἰς τὸν ἵππον· ἡ δὲ πάντα ἔφερε λαβοῦσα καὶ κατέθηκεν. ἡμεῖς δέ ἀναστρέψαντες λουσάμενοι εἴσω εὐθὺς παρήλθομεν, καὶ ὁ Ἵππαρχός με δεξιωσάμενος ἐκέλευε συνανακλίνεσθαι μετ᾽ αὐτοῦ . . ἐπεὶ δὲ ἐδεδειπνήκειμεν πότος ἦν καὶ

Apuleii Metam. ed. Hildebrand.

Lib. I cap. II. Thessaliam . . ex negotio petebam . . equo . . vehens . . duobus comitibus tertium me facio . . . XX . . asperam denique ac . . prolixam viam sine labore . . . evasi. XXI . . Ego . . . percontor . . . Nostine Milonem quendam . . . ? . . . Et vero, inquit, . . . Milo qui extra pomoerium et urbem totam colit . . . Inibi iste Milo deversatur ampliter nummatus et longe opulentus, verum extremae avaritiae . . exiguo Lare inclusus . . . cum uxorem etiam calamitatis comitem habeat. Neque praeter unam pascit ancillulam.

XXII. Et . . . ostium accedo et ianuam . . . pulsare . . . incipio. Tandem . . . adulescentula . . . procedens [:Heus tu, inquit, sub qua specie mutuari cupis?] . . . inquam responde an intra aedes herum tuum offenderim? Plane, inquit sed quae causa est quaestionis huius? Litteras ei a Corintho Demea scriptas ad eum reddo. Dum annuntio, inquit, hic ibidem me opperiminor. Et cum dicto rursum foribus oppessulatis se intro capessivit. Modico deinde regressa . . . Rogat te, inquit. Intuli me eumque accubantem exiguo admodum grabatulo et commodum coenare incipientem invenio. Adsidebat pedes eius uxor et mensa vacua posita . . . illico ei litteras Demeae trado. Quibus . . . lectis: Amo, inquit, meum Demeam qui mihi tantum conciliavit hospitem. XXIII . . . brevitatem gurgustioli nostri ne spernas peto . . . Fac libenter diverseris in nostro. Nam . . . maiorem domum dignitate tua feceris . . . Et vocata ancillula: Fotis, inquit, sarcinulas hospitis susceptas cum fide conde in illud cubiculum . . . et hospitem meum produc ad proximas balneas: satis arduo itinere . . . fatigatus est.

XXIV . . . equo . . foenum atque hordeum acceptis istis nummulis tu, Fotis, emito. His actis et rebus illis in cubiculo conditis pergens ipse ad balneas . . . [forum Cupidinis peto.] — . . . XXV . . lautusque ad hospitium Milonis . . me reporto. XXVI Et ecce Fotis ancilla: Rogat te, inquit, . . Percontatur (Milo) . . . causas peregrinationis meae . . . Evasi ali-

λόγος . . καὶ ἐκοιμήθημεν. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὁ Ἵππαρχος ἤρετό με τίς μὲν ἔσται ἡ νῦν μοι ὁδός . . .
4. . . . ἐπεθύμουν δὲ σφόδρα . . θεάσασθαί τι παράδοξον ἢ πετόμενον ἄνθρωπον ἢ λιθούμενον. καὶ τῷ ἔρωτι τῆς θέας ταύτης δοὺς ἐμαυτὸν περιῄειν τὴν πόλιν, ἀπορῶν μὲν τῆς ἀρχῆς τοῦ ζητήματος, ὅμως δὲ περιῄειν. κἀν τούτῳ γυναῖκα ὁρῶ προσιοῦσαν . . εὐπορουμένην, ὅσον ἦν ἐκ τῆς ὁδοῦ συμβαλεῖν· ἱμάτια γὰρ ἀνθινὰ καὶ παῖδες συχνοὶ καὶ χρυσίον περιττόν . . προσαγορεύει με ἡ γυνή . . Ἐγὼ Ἄβροιά εἰμι, εἴ τινα τῆς σῆς μητρὸς φίλην ἀκούεις . . τί οὖν οὐχὶ παρ' ἐμοὶ καταλύεις; . . Ἀλλὰ σοὶ μὲν, ἔφην, πολλὴ χάρις, αἰδοῦμαι δὲ οὐδὲν ἀνδρὶ φίλῳ ἐγκαλῶν ἔπειτα φεύγων τὴν ἐκείνου οἰκίαν· ἀλλὰ τῇ γνώμῃ κατάγομοι παρὰ σοί . . ἡ δέ με . . ἄγει ἀπωτέρω καὶ λέγει πρὸς ἐμὲ, φυλάττου μοι, ἔφη, τὴν Ἱππάρχου γυναῖκα πάσῃ μηχανῇ, μάγος γάρ ἐστι δεινὴ καὶ μάχλος καὶ πᾶσι τοῖς νέοις ἐπιβάλλει τὸν ὀφθαλμόν· καὶ εἰ μή τις ὑπακούσῃ αὐτῇ, τοῦτον τῇ τέχνῃ ἀμύνεται, καὶ πολλοὺς μετεμόρφωσεν εἰς ζῷα, τοὺς δὲ τέλεον ἀπώλεσεν· σὺ δὲ καὶ νέος εἶ . . . καὶ καλός, ὥστε εὐθὺς ἀρέσαι γυναικί.

5. . . . ἐγὼ δὲ πυθόμενος ὅτι τὸ πάλαι μοι ζητούμενον οἴκοι παρ' ἐμοὶ κάθηται, προσεῖχον οὐδὲν αὐτῇ ἔτι. ὡς δέ ποτε ἀφείθην, ἀπῄειν οἴκαδε λαλῶν πρὸς ἐμαυτὸν ἐν τῇ ὁδῷ, ἄγε δὴ σὺ ὁ φάσκων ἐπιθυμεῖν ταύτης τῆς παραδόξου θέας, ἔγειρέ μοι σεαυτὸν καὶ τέχνην εὕρισκε σοφὴν, ᾗ τεύξῃ ὧν ἐρᾷς, καὶ ἐπὶ τὴν θεράπαιναν τὴν Παλαίστραν ἤδη ἀποδύου — τῆς γὰρ γυναικὸς τοῦ ξένου καὶ φίλου πόῤῥω ἵστασο — . . . καὶ ταῦτα λέγων πρὸς ἐμαυτὸν εἰσῄειν οἴκαδε. τὸν μὲν οὖν Ἵππαρχον οὐ κατέλαβον ἐν τῇ οἰκίᾳ οὐδέ τήν ἐκείνου γυναῖκα, ἡ δὲ Παλαίστρα τῇ ἑστίᾳ παρήδρευε δεῖπνον ἡμῖν εὐτρεπίζουσα.

6. κἀγὼ . . Ὡς εὐρύθμως, ἔφην, ὦ καλὴ Παλαίστρα, τὴν πυγὴν τῇ χύτρᾳ ὁμοῦ συμπεριφέρεις . . . μακάριος ὅστις ἐνταῦθα ἐνεβάψατο. ἡ δέ, σφόδρα γὰρ ἦν ἰταμὸν καὶ χαρίτων μεστόν τὸ κοράσιον — Φεύγοις ἄν, εἶπεν, ὦ νεανίσκε, εἴ γε νοῦν ἔχοις . . ὡς πολλοῦ πυρὸς . . μεστά· ἢν γὰρ αὐτοῦ μόνον ἅψῃ, τραῦμα ἔχων πυρίκαυτον αὐτοῦ μοι παρεδρεύσεις, θεραπεύσει δέ σε οὐδεὶς ἀλλ' οὐδὲ θεὸς ἰατρός, ἀλλ' ἡ κατακαύσασά σε μόνη ἐγώ . . Respondet Lucius: ὥστε πρὸς θεῶν ἴασαί με καί με ἤδη ἀπεσφαγμένον λαβοῦσα δεῖρε . . ἡ δὲ . . ἐμὴ τὸ λοιπὸν ἦν, καὶ συνέκειτο ἡμῖν, ὅπως ἐπειδὰν κατακοιμίσῃ τοὺς δεσπότας, ἔλθῃ εἴσω παρ' ἐμὲ καὶ καθευδήσῃ.

7. κἀπειδὴ ἀφίκετο ὁ Ἵππαρχος, λουσάμενοι

quando . . . convivium . . . Et in cubiculum reversus . . quieti me reddidi. Lib. II. cap. I. Ut primum . . . sol diem fecit . . . cupidus cognoscendi quae rara miraque sunt . . . et voto simul et studio singula considerabam . . ut . . lapides . . de homine duratos et aves . . indidem plumatas . . crederem . . . II Sic . . nullo . . initio . . cupidinis reperto, cuncta circuibam . . Et ecce mulierem . . frequenti stipatam famulatione ibidem gradientem . . comprehendo. Aurum in comis et tunicis . . matronam confitebatur . . III Et adiecit (matrona): Ego sum Byrrhaena illa, cuius forte saepicule nomen inter tuos educatores frequentatum retines. Accede itaque hospitium fiudcia . . . Absit, inquam, . . . ut Milonem hospitem sine ulla querela deseram . . Quotiens itineris huius (ite?)-ratio nascetur . . . apud te devertar. V . . . et ceteros omnes . . . decedere praecipit . . inquit . . . Cave tibi a malis artibus et facinorosis illecebris Pamphiles illius quae cum Milone nupta est. Maga est primi nominis . . Nam simul quemquam conspexerit speciosae formae iuvenem, venustate eius sumitur et illico in eum et oculum et animum detorquet . . . Tunc minus morigeros . . in . . quodvis animal . . reformat, alios vero prorsus exstinguit . . tu per aetatem et pulcritudinem capax eius es . . . VI At ego . . ut primum artis magicae optatum nomen audivi . . a cautela Pamphiles abfui . . Festinus denique . . ad Milonis hospitium . . evolo. Ac dum . . celero vestigium: Age, inquam, o Luci, evigila et tecum esto. Habes exoptatam occasionem et voto diutino poteris fabulis miris explere pectus . . a nexu quidem venerio hospitis tuae tempera . . . Verum enimvero Fotis famula petatur enixe . . VII Haec mecum disputans fores Milonis accedo . . Nec tamen domi Milonem vel uxorem eius offendo, sed tantum caram meam Fotidem: suis dominis parabat isicium . . et tandem ad illam: Quam pulcre . . inquam, Fotis mea, ollulam istam cum natibus intorques . . ? Felix at certius beatus cui permiseris illuc digitum intingere. Tunc illa lepida . . et dicacula puella: Discede, inquit, . . quam procul a meo foculo, discede. Nam si te vel modice meus igniculus afflaverit, ureris intime nec ullus exstinguet ardorem tuum nisi ego . . . X . . Quid istic, inquam, est . . cum sim paratus vel uno saviolo interim recreatus super istum ignem porrectus assari . . Ad haec illa . . : Bono animo esto, inquit. Nam ego tibi mutua voluntate mancipata sum . . prima face cubiculum tuum adero . . XI . . Diem ceterum lavacro ac dein coenae dedimus. Nam Milonis boni . . mensam . . accubueram . . XV . . Et tandem . . aio: . . da veniam, maturius concedam cubitum.

ἐδειπνοῦμεν . . εἶτα τοῦ ὕπνου καταψευσάμεος ἀνίσταμαι καὶ ἔργῳ ἀπῄειν ἔνθα ᾤκουν. πάντα δὲ τὰ ἔνδον εὖ παρεσκεύαστο· τῷ μὲν παιδὶ ἔξω ὑπέστρωτο, τράπεζα δὲ κλίνῃ παρειστήκει ποτήριον ἔχουσα· καὶ οἶνος αὐτοῦ παρέκειτο καὶ ὕδωρ ἕτοιμον καὶ ψυχρὸν καὶ θερμόν . . .

8. ἡ δὲ ἐπειδὴ κατέκλινε τὴν δέσποιναν, σπουδῇ παρ' ἐμὲ ἧκε, καὶ ἦν εὐφροσύνη τὸν οἶνον ἡμῶν καὶ τὰ φιλήματα προπινόντων ἀλλήλοις . . .

9. ἡ δὲ ἀποδυσαμένη τὴν ἐσθῆτα καὶ στᾶσα ὅλη γυμνὴ ἔνθεν ἤρξατο ἐπιτάττειν . . .

11. Ἐν τοιαύταις ἡδοναῖς καὶ παιδιαῖς παλαισμάτων ἀγωνιζόμενοι νυκτερινοὺς ἀγῶνας ἐστεφανούμεθα, καὶ ἦν πολλὴ ἐν τούτῳ τρυφή . . καί ποτε . . φημὶ πρὸς αὐτήν, Ὦ φιλτάτη, δεῖξόν μοι μαγγανεύουσαν ἢ μεταμορφουμένην τὴν δέσποιναν· πάλαι γὰρ τῆς παραδόξου ταύτης θέας ἐπιθυμῶ . . . οἶμαι δὲ καί σὲ οὐκ ἀπείρως τῆσδε τῆς τέχνης ἔχειν· τοῦτο δὲ οὐ παρ' ἑτέρου μαθών, ἀλλὰ παρὰ τῆς ἐμαυτοῦ ψυχῆς λαβὼν οἶδα, ἐπεί με τὸν πάλαι ἀδαμάντινον ὡς ἔλεγον αἱ γυναῖκες . . τῇ τέχνῃ ταύτῃ αἰχμάλωτον ἔχεις . . ἡ δὲ Παλαίστρα, . . φησί, . . ἐγὼ δὲ, ὦ φίλτατε, τούτων μὲν οἶδα οὐδὲν . . καὶ ἡ δέσποινα βάσκανος οὖσα τυγχάνει εἰς τὴν αὑτῆς τέχνην· εἰ δέ μοι καιρὸς ἐπιτρέψοι, πειράσομαι παρασχεῖν σοι . . .

12. ἡμέραις δὲ ὕστερον οὐ πολλαῖς ἀγγέλλει πρός με ἡ Παλαίστρα ὡς ἡ δέσποινα αὐτῆς μέλλοι ὄρνις γενομένη πέτεσθαι πρὸς τὸν ἐρώμενον . . . κἀπειδὴ ἑσπέρα ἦν, ἄγει με λαβοῦσα πρὸς τὴν θύραν τοῦ δωματίου . . . καὶ κελεύει με προσάγειν ὀπῇ τινι τῆς θύρας λεπτῇ καὶ σκοπεῖν τὰ γενόμενα ἔνδον. ὁρῶ μὲν οὖν γυναῖκα ἀποδυομένην. εἶτα γυμνὴ τῷ λύχνῳ προσελθοῦσα καὶ χόνδρους δύο λαβοῦσα τὸν μὲν λιβανωτὸν τῷ πυρὶ τοῦ λύχνου ἐπέθηκε καὶ στᾶσα πολλὰ τοῦ λύχνου κατελάλησεν· εἶτα κιβώτιον ἁδρὸν ἀνοίξασα, πάνυ πολλὰς ἔχον πυξίδας ἐν αὐτῷ, ἔνθεν ἀναιρεῖται καὶ προφέρει μίαν . . . ἐκ τούτου λαβοῦσα χρίεται ὅλη, ἀπὸ τῶν ὀνύχων ἀρξαμένη τῶν κάτω, καὶ ἄφνω πτερὰ ἐκφύεται αὐτῇ, καὶ ἡ ῥὶν κερατίνη καὶ γρυπὴ ἐγένετο . . . καὶ ἦν ἄλλο οὐδὲν ἢ κόραξ νυκτερινός. ἐπεὶ δὲ εἶδεν ἑαυτὴν ἐπτερωμένην κρώξασα δεινὸν . . ᾤχετο ἔξω τῆς θυρίδος.

13. ἐγὼ δὲ ὄναρ ἐκεῖνο οἰόμενος ὁρᾶν τοῖς δακτύλοις τῶν ἑαυτοῦ βλεφάρων ἡπτόμην, οὐ πιστεύων τοῖς ἐμαυτοῦ ὀφθαλμοῖς οὔθ' ὅτι βλέπουσιν οὔθ' ὅτι ἐγρηγόρασιν. ὡς δὲ μόλις καὶ βραδέως ἐπείσθην ὅτι μὴ καθεύδω, ἐδεόμην τότε τῆς Παλαίστρας πτερῶσαι κἀμὲ καὶ χρίσασαν ἐξ

Et . . facesso et cubiculum meum contendo. Atque illic deprehendo epularum dispositiones satis concinnas. Nam et pueris extra limen . . humi quam procul distratum fuerat et grabatulum meum adstitit mensa coenae . . reliquias tolerans et calices boni iam infuso latice semipleni solam temperiem sustinentes. XVI Commodum cubueram et ecce Fotis . . iam domina cubitum reddita lecto proximat . . Ac me . . deosculato . . poculum . . porrigit bibam . . ac relictum sorbillat . . et . . inter nos . . frequens alternat poculum . . XVII Nec mora cum . . laciniis cunctis . . renudata . . : Proeliare, inquit . . His et huiusmodi colluctationibus ad confinia lucis usque pervigiles egimus, poculis . . voluptatem integrantes. Ad cuius noctis exemplar similes adstruximus plusculas . . Lib. III. cap. XIX . . praesta quod summis votis expostulo et dominam tuam cum aliquid huius divinae disciplinae molitur, ostende . . certe eam reformatam videam. Sum namque coram magiae noscendae ardentissimus cupitor, quamquam mihi nec ipsa tu videare rerum rudis et expers. Scio istud . . cum semper alioqui spretorem matronalium amplexuum sic . . in servilem modum addictum . . teneas . . XX Quam vellem, respondit illa, praestare tibi quod cupis, sed propter invidos mores in solitudinem semper abstrusa . . solet . . secreta perficere. Sed . . observatis opportunis temporibus sedulo perficiam . . . XXI . . transactis . . paucis noctibus . . Fotis . . indicat . . dominam suam nocte proxima sese plumaturam atque ad suum cupitum sic devolaturam . . Iamque circa primam noctis vigiliam ad illud superius cubiculum . . me perducit ipsaque per rimam ostiorum quampiam iubet arbitrari quae sic gesta sunt. Iam primum omnibus laciniis se devestit Pamphile et arcula quadam reclusa pyxidas plusculas inde depromit, de quis unius operculo remoto atque indidem egesta unguedine diuque palmulis suis adfricata ab imis unguibus sese totam adusque summos capillos perlinit, multumque cum lucerna secreto collocuta membra tremulo succussu quatit. Quis leviter fluctuantibus promicant molles plumulae . . . duratur nasus incurvus, coguntur ungues adunci. Fit bubo Pamphile. Sic edito stridore querulo . . . forinsecus totis alis volat . . XXII At ego . . praesentis . . facti stupore defixus . . vigilans somniabar; defrictis adeo diu pupulis an vigilarem scire quaerebam. Tandem . . arrepta manu Fotidis . . : . . oro te, inquam, . . impartire nobis unctulum indidem . . ac perfice, ut . . pinnatus asssistam tibi . . XXIV . . irrepit cubiculum et pyxidem depromit arcula . . . . abiectis . . lacimiis totis . . . et haurito plusculo

ἐκείνου τοῦ φαρμάκου ἐᾶσαι πέτεσθαί με· .. ἡ δὲ τὸ δωμάτιον ὑπανοίξασα κομίζει τὴν πυξίδα. ἐγὼ δὲ σπεύδων ἤδη ἀποδύσας χρίω ὅλον ἐμαυτὸν καὶ ὄρνις μὲν οὐ γίγνομαι .. ἀλλά μοι οὐρὰ ὄπισθεν ἐξῆλθε, καὶ οἱ δάκτυλοι πάντες ᾤχοντο ... ὄνυχας δὲ τοὺς πάντας τέσσαρας εἶχον καὶ τούτους οὐδὲν ἄλλο ἢ ὁπλάς, καί μοι αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες κτήνους πόδες ἐγένοντο, καὶ τὰ ὦτα δὲ μακρὰ καὶ τὸ πρόσωπον μέγα. ἐπεὶ δὲ κύκλῳ περιεσκόπουν, αὐτὸν ἑώρων ὄνον, φωνὴν δὲ ἀνθρώπου ἐς τὸ μέμψασθαι τὴν Παλαίστραν οὐκέτι εἶχον. τὸ δὲ χεῖλος ἐκτείνας κάτω καὶ αὐτῷ δὴ τῷ σχήματι ὡς ὄνος ὑποβλέπων ἠτιώμην αὐτήν, ὅση δύναμις, ὄνος ἀντὶ ὄρνιθος γενόμενος.

14. ἡ δὲ ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ τυψαμένη τὸ πρόσωπον, Τάλαινα, εἶπεν, ἐγώ, μέγα εἴργασμαι κακόν· σπεύσασα γὰρ ἥμαρτον ἐν τῇ ὁμοιότητι τῶν πυξίδων ... ἀλλὰ θάρρει μοι, ὦ φίλτατε· ῥάστη γὰρ ἡ τούτου θεραπεία· ῥόδα γὰρ μόνα εἰ φάγοις, ἀποδύσῃ μὲν αὐτίκα τὸ κτῆνος, τὸν δὲ ἐραστήν μοι τὸν ἐμὸν αὖθις ἀποδώσεις ... ὄρθρου δὲ δραμοῦσα οἴσω σοι ῥόδα καὶ φαγὼν ἰαθήσῃ ..

15. ἐγὼ δὲ τὰ μὲν ἄλλα ὄνος ἤμην, τὰς δὲ φρένας καὶ τὸν νοῦν ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁ Λούκιος .. πολλὰ οὖν κατ' ἐμαυτὸν μεμψάμενος τὴν Παλαίστραν ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ δακὼν τὸ χεῖλος ἀπῄειν ἔνθα ἠπιστάμην ἑστῶτα τὸν ἐμαυτοῦ ἵππον καὶ ἄλλον ἀληθινὸν ὄνον τὸν Ἱππάρχου, οἱ δὲ αἰσθόμενοί με εἴσω παριόντα, δείσαντες μὴ τοῦ χόρτου κοινωνὸς αὐτοῖς ἐπεισέρχομαι, τὰ ὦτα κατακλίναντες ἕτοιμοι ἦσαν τοῖς ποσὶν ἀμύνειν τῇ γαστρί ...

16. ἐπεὶ .. ἦν ἤδη νὺξ βαθεῖα .. ψοφεῖ μὲν ἔξωθεν ὁ τοῖχος ὡς διορυττόμενος .. καὶ εὐθὺς ἄνθρωπος .. παρῄει καὶ ἄλλος ὁμοίως, καὶ πολλοὶ ἔνδον ἦσαν καὶ πάντες εἶχον ξίφη. εἶτα ... τὴν οἰκίαν ἐκένουν τά τε χρήματα .. καὶ τὰ σκεύη κομίζοντες ἔξω ... ἐμέ τε καὶ τὸν ἄλλον ὄνον καὶ τὸν ἵππον ἐπέσαξαν, ἔπειτα ὅσα ἐβάστασαν ἐπικατέδησαν ἡμῖν. καὶ οὕτως μέγα ἄχθος φέροντας ἡμᾶς ξύλοις παίοντες ἤλαυνον εἰς τὸ ὄρος ... ἐγὼ δὲ ἀνυπόδητος ... πέτραις ὀξείαις ἐπιβαίνων, τοσαῦτα σκεύη φέρων ἀπωλλύμην .. ἐπεὶ δὲ πολλάκις ὦ Καῖσαρ ἀναβοῆσαι ἐπεθύμουν, οὐδὲν ἄλλο ἢ ὠγκώμην, καὶ τὸ μὲν ὦ μέγιστον καὶ εὐφωνότατον ἐβόων, τὸ δὲ Καῖσαρ οὐκ ἐπηκολούθει. ἀλλὰ μὴν καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο ἐτυπτόμην ..

17. ἐπὶ τούτῳ ἡμέρα τε ἤδη ἦν, καὶ ἡμεῖς ὄρη πολλὰ ἀνεβεβήκειμεν καὶ στόματα δὲ ἡμῶν δεσμῷ ἐπείχετο, ὡς μὴ περιβοσκόμενοι τὴν ὁδὸν

uncto corporis mei membra perfricui ... Nec ullae plumulae ... sed plane pili mei crassantur in setas et cutis tenella duratur in corium et in extimis palmulis perdito numero toti digiti coguntur in singulas ungulas et de spinae meae termino grandis cauda procedit. Iam facies enormis et os prolixum ... et labiae pendulae. Sic et aures immodicis horripilant auctibus ... XXV Ac dum ... cuncta corporis mei considerans non avem me sed asinum video, querens de factu Fotidis, sed iam humano gestu simul et voce privatus, ... deiecta labia, humidis tamen oculis respiciens ad illam tacitus expostulabam. Quae ... percussit faciem suam manibus infestis et: Occisa sum misera, clamavit. Me trepidatio simul .. et pyxidum similitudo decepit. Sed bene quod facilior reformationis huius medela suppeditat. Nam rosis tantummodo demorsitatis exibis asinum, statimque in meum Lucium postliminio redibis .... Sed primo diluculo remedium festinabitur tibi. XXVI ... Ego vero quamquam perfectus asinus et pro Lucio iumentum sensum tamen retinebam humanum. Diu denique ac multum mecum ipse deliberavi an nequissimam ... feminam illam ... necare deberem. Sed ab incepto ... melior me sententia revocavit ... Deiecto itaque et quassanti capite ... ad equum in stabulum concedo ubi alium etiam Milonis asinum ... inveni ... Sed praeclarus ille vector meus cum asino conferunt capita ... et verentes ... cibariis vix me praesepio videre proximantem, deiectis auribus ... infestis cal^ibus insequuntur; ... sonitu vehementi ... percussis ianuis ... XXVIII ... vi patefactis aedibus globus latronum invadit omnia ... cuncti gladiis ... instructi .. totas opes vehunt ... Tunc ... nos duos asinos et equum meum productos .. quantum possunt gravioribus sarcinis onerant, et domo iam vacua ... baculis exigunt .. (et) nos crebra tundentes per avia montium ducunt concitos. XXIX Iamque rerum tantarum pondere et montis ardui vertice et prolixo satis itinere nihil a mortuo differebam ... nomen augustum Caesaris invocare tentavi et O quidem tantum disertum ac validum clamitavi, reliquum autem Caesaris nomen enuntiare non potui. Aspernati latrones clamorem .. caedentes ... corium nec cribris idoneum relinquunt. — Cum .. iam luce clarissima villulas .. praeterimus, hortulum ... prospexi ... in quo .. rosae .. florebant. Dumque iam labiis .. affecto, consilium me subit salubrius ne si rursum .. prodirem in Lucium evi-

ἐς τὸ ἄριστον ἀναλίσκοιμεν· *) ὥστε ἐς τὴν τότε καὶ ἔμεινα ὄνος. ἐπεὶ δὲ ἦν αὐτὸ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας, καταλύομεν εἴς τινα ἔπαυλιν συνήθων ἐκείνοις ἀνθρώπων, ὅσον ἦν ἐκ τῶν γενομένων σκοπεῖν· καὶ γὰρ φιλήμασιν ἠσπάζοντο ἀλλήλους .. καὶ τοῖς κτήνεσιν ἡμῖν παρέβαλον κριθία. καὶ οἱ μὲν ἠρίστων, ἐγὼ δὲ ἐπείνων μὲν κακῶς· ἀλλ' ἐπειδὴ οὔπω τότε κριθὰς ὠμὰς ἠριστήκειν, ἐσκοπούμην ὅτι καὶ καταφάγοιμι. ὁρῶ δὲ κῆπον αὐτοῦ ὀπίσω τῆς αὐλῆς, καὶ εἶχε λάχανα πολλὰ καὶ καλὰ καὶ ῥόδα ὑπὲρ αὐτῶν ἐφαίνετο· κἀγὼ λαθὼν πάντας .. ἔρχομαι ἐπὶ τὸν κῆπον, τοῦτο μὲν ὠμῶν λαχάνων ἐμπλησθησόμενος, τοῦτο δὲ τῶν ῥόδων ἕνεκα· ἐλογιζόμην γὰρ ὅτι δῆθεν φαγὼν τῶν ἀνθέων πάλιν ἄνθρωπος ἔσομαι· εἶτα ἐμβὰς εἰς τὸν κῆπον θριδάκων .. ἐνεπλήσθην, τὰ δὲ ῥόδα .. οὐκ ἦν ῥόδα ἀληθινὰ, τὰ δ' ἦν ἐκ τῆς ἀγρίας δάφνης φυόμενα· ῥοδοδάφνην αὐτὰ καλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, κακὸν ἄρισον ὄνῳ τούτο παντὶ καὶ ἵππῳ· φασὶ γὰρ τὸν φαγόντα ἀποθνήσκειν αὐτίκα. 18. ἐν τούτῳ ὁ κηπουρὸς αἰσθόμενος καὶ ξύλον ἁρπάσας, εἰσελθὼν εἰς τὸν κῆπον καὶ τὸν πολέμιον ἰδὼν καὶ τῶν λαχάνων τὸν ὄλεθρον .. οὕτω με συνέκοψε τῷ ξύλῳ ... ἐγὼ δὲ .. ἀπολακτίσας ἀμφοτέροις καὶ καταβαλὼν ὕπτιον ἐπὶ τῶν λαχάνων ἔφευγον ἄνω ἐς τὸ ὄρος. ὁ δὲ ἐπειδὴ εἶδε δρόμῳ ἀπιόντα, ἀνέκραγε λῦσαι τοὺς κύνας ἐπ' ἐμοί· οἱ δὲ κύνες πολλοί τε ἦσαν καὶ μεγάλοι καὶ ἄρκτοις μάχεσθαι ἱκανοί. ἔγνων ὅτι δὴ διασπάσονταί με οὗτοι λαβόντες· καὶ ὀλίγον ἐκπεριελθὼν ἔκρινα τοῦτο δή τὸ τοῦ λόγου „παλινδρομῆσαι μᾶλλον ἢ κακῶς δραμεῖν". ὀπίσω οὖν ἀπῄειν καὶ εἴσειμι αὖθις εἰς τὴν ἔπαυλιν. οἱ δὲ τοὺς μὲν κύνας δρόμῳ ἐπιφερομένους ἐδέξαντο καὶ κατέδησαν, ἐμὲ δὲ παίοντες οὐ πρότερον ἀφῆκαν πρὶν ἢ ὑπὸ τῆς ὀδύνης πάντα τὰ λάχανα κάτωθεν ἐξεμέσαι. 19. Καὶ μὴν ὅτε ὁδοιπορεῖν ὥρα ἦν, τὰ βαρύτατα τῶν κλεμμάτων καὶ τὰ πλεῖστα ἐμοὶ ἐπέθηκαν· κἀκεῖθεν τότε οὕτως ἐξελαύνομεν. ἐπεὶ δὲ ἀπηγόρευον ἤδη παιόμενός τε καὶ τῷ φορτίῳ ἀχθόμενος καὶ τὰς ὁπλὰς ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐκτετριμμένος, ἔγνων αὐτοῦ καταπεσεῖν καὶ μηδ' ἂν ἀποσφάττωσί με ταῖς πληγαῖς, ἀναστῆναί ποτε, τοῦτο ἐλπίσας μέγα μοι ὄφελος ἔσεσθαι ἐκ τοῦ βουλεύματος· ᾠήθην γὰρ ὅτι πάντως ἡττώμενοι τὰ μὲν ἐμὰ σκεύη διανεμοῦσι τῷ ἵππῳ καὶ τῷ ἡμιόνῳ ἐμὲ δὲ αὐτοῦ ἐάσουσι κεῖσθαι τοῖς λύκοις· ἀλλά τις δαίμων βάσκανος συνεὶς τῶν ἐμῶν βουλευμάτων ἐς τοὐναντίον με περιήνεγκεν. ὁ γὰρ ἕτερος

dens exitium inter manus latronum offenderem... Tunc igitur a rosis temperavi et .. in asini faciem frena rodebam. Lib. IV cap. I Diem .. circa mediam .. in pago quodam apud notos .. latronibus senes devertimus. Sic enim primus aditus .. et oscula mutua ... asino sentire praestabant ... Iamque nos .. pastui tradidere, nec me .. compascuus coetus attinere potuit adhuc insolitum prandere foenum. Sed plane pone stabulum prospectum hortulum iam fame perditus fidenter invado et .. crudis oleribus ... ventrem sagino .. et prospectabam ... sicubi forte .. reperirem rosarium. Nam et ipsa solitudo iam mihi bonam fiduciam tribuebat, si devius ... inspectante nullo resurgerem. II Ergo igitur .. rosarum color renidebat. Sed .. non illas rosas .. video. Hae arbores in lauri faciem .. foliatae pariunt ... caliculos .. quos .. vulgus indoctum rosas laureas apellunt quarumque cuncto pecori cibus letalis est. II .. Sed dum contanter accedo decerpere, iuvenis .. hortulanus, cuius omnia prorsus olera vastaverам, tanto damno cognito cum grandi baculo furens decurrit arreptumque me totum plagis obtundit usque vitae ipsius periculum, nisi .. ipse mihi tulissem auxilium. Nam .. pedum posterioribus calcibus iactatis in eum crebriter, iam .. mulcato ... iacente, contra proclive montis attigui fuga me liberavi ... Cuncti .. pagani .. statim conclamant canes. Tum igitur procul dubio iam morti proximus, cum viderem canes et numero multos et ursis ac leonibus ad compugnandum idoneos in me convocatos exasperari e re nata capto consilio fugam destino ac me retrorsus celeri gradu rursus in stabulum quo deverteramus recipio. At illi canibus iam aegre cohibitis arreptum me, loro.. caedendo confecissent, nisi dolore plagarum alvus oleribus abundans fimo excusso ... abegissem (t). IV Nec mora cum ... rursum nos ac praecipue me longe gravius onustum producunt illi latrones stabulo. Iamque sarcinae pondere depressus ictibusque fustium fatigatus atque etiam ungulis extritis iam claudus et titubans, .. cogitabam totum memet abiicere certus atque obstinatus nullis verberibus ad ingrediendum exsurgere, imo etiam paratus non fusti tantum sed machaera perfossus occumbere. Rebar enim latrones dorsi mei sarcinam duobus ceteris iumentis distributuros meque lupis et vulturibus praedam relicturos. V Sed tam bellum consilium meum praevertit sors deterrima. Namque ille alius asinus divinato et antecapto meo cogitatu, statim .. offunditur, iacensque in mortuum

*) Loci huius difficultatem iam Wielandius (l. c. p. 227) perspexit, nec desunt apud Apuleium quae ille apud Lucianum desiderat.

ὄνος ἴσως ἐμοὶ τὰ αὐτὰ νοήσας πίπτει ἐν τῇ ὁδῷ. οἱ δὲ τὰ μὲν πρῶτα ξύλῳ παίοντες ἀναστῆναι τὸν ἄθλιον ἐκέλευον, ὡς δὲ οὐδὲν ὑπήκουε ταῖς πληγαῖς, λαβόντες αὐτὸν οἱ μὲν τῶν ὤτων οἱ δὲ τῆς οὐρᾶς, ἀνεγείρειν ἐπειρῶντο. ὡς δὲ οὐδὲν ἤνυον, ἔκειτο δὲ ὥσπερ λίθος ἐν τῇ ὁδῷ ἀπηγορευκώς, λογισάμενοι ἐν ἀλλήλοις ὅτι δὴ μάτην πονοῦσι καὶ τὸν χρόνον τῆς φυγῆς ἀναλίσκουσιν ὄνῳ νεκρῷ παρεδρεύοντες, τὰ μὲν σκεύη πάντα ὅσα ἐκόμιζεν ἐκεῖνος διανέμουσιν ἐμοί τε καὶ τῷ ἵππῳ, τὸν δὲ ἄθλιον .. λαβόντες τῷ ξίφει ὑποτέμνουσιν ἐκ τῶν σκελῶν καὶ σπείροντα ἔτι ὠθοῦσιν ἐς τὸν κρημνόν ... 20. ἐγὼ δὲ ὁρῶν ἐν τῷ συνοδοιπόρῳ τῶν ἐμῶν βουλευμάτων τὸ τέλος ἔγνων φέρειν εὐγενῶς τὰ ἐν ποσὶ καὶ προθύμως περιπατεῖν ... καὶ τῶν λῃστῶν δὲ ἤκουον ὡς οὐκ εἴη ἔτι πολὺ τῆς ὁδοῦ λοιπὸν καὶ ὅτι καταμενοῦσιν ἔνθα καταλύσουσι· ὥστε πάντα ταῦτα δρόμῳ ἐκομίζομεν καὶ πρὸ τῆς ἑσπέρας ἤλθομεν εἰς τὰ οἰκεῖα. γραῦς δὲ γυνὴ ἔνδον καθῆστο, καὶ πῦρ πολὺ ἐκαίετο. οἱ δὲ .. ἤροντο τὴν γραῦν, Διὰ τί οὕτω καθέζῃ καὶ οὐ παρασκευάζεις ἄριστον; Ἀλλὰ πάντα, εἶπεν ἡ γραῦς, εὐτρεπῆ ὑμῖν, ἄρτοι πολλοὶ, οἴνου παλαιοῦ πίθοι, καὶ τὰ κρέα δὲ ὑμῖν τὰ ἄγρια σκευάσασα ἔχω. οἱ δὲ τὴν γραῦν ἐπαινέσαντες, ἀποδυσάμενοι ἠλείφοντο πρὸς τὸ πῦρ καὶ λέβητος ἔνδον ὕδωρ θερμὸν ἔχοντος ἀρυσάμενοι ἔνθεν καὶ καταχεάμενοι αὐτοσχεδίῳ τῷ λουτρῷ ἐχρήσαντο. 21. εἶτα ὀλίγῳ ὕστερον ἧκον νεανίσκοι πολλοὶ κομίζοντες πλεῖστα ὅσα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἱμάτια καὶ κόσμον γυναικεῖον καὶ ἀνδρεῖον πολύν. ἐκοινώνουν δὲ οὗτοι ἀλλήλοις καὶ ὁμοίως ἐλούσαντο καὶ οὗτοι. λοιπὸν μετὰ τοῦτο ἦν ἄριστον δαψιλὲς καὶ λόγος πολὺς ἐν τῷ συμποσίῳ τῶν ἀνδροφόνων. ἡ δὲ γραῦς ἐμοὶ καὶ τῷ ἵππῳ κριθὰς παρέθηκεν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνος μὲν σπουδῇ τὰς κριθὰς κατέπινε δεδιώς, οἷα εἰκός, ἐμὲ τὸν συνάριστον. ἐγὼ δὲ ἐπειδὰν ἴδοιμι τὴν γραῦν ἐξιοῦσαν τῶν ἔνδον ἄρτων ἤσθιον. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ πάντες ἔξω ἐπὶ τὸ ἔργον ἀπῄεσαν ... 22. Τρισὶν δὲ ὕστερον ἡμέραις ἀναστρέφουσιν οἱ λῃσταὶ χρυσίον μὲν οὐδὲ ἀργύριον οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν κομίζοντες, μόνην δὲ παρθένον ὡραίαν, σφόδρα καλὴν, κλάουσαν καὶ κατεσπαραγμένην τὴν ἐσθῆτα καὶ τὴν κόμην· καὶ καταθέμενοι αὐτὴν ἔνδον ἐπὶ τῶν στιβάδων θαρρεῖν ἐκέλευον ... ἡ δὲ παῖς οὔτε ἐμφαγεῖν τι ἤθελεν οὔτε πιεῖν, ἀλλὰ πάντα ἔκλαε καὶ τὴν κόμην τὴν αὑτῆς ἐσπάραττεν. ὥστε καὶ αὐτὸς ... συνέκλαον ἐκείνῃ. οἱ δὲ *) .. κἀμὲ καὶ τὸν ἵππον ἐπισάξαντες ἤλαυνον. ἐγὼ δὲ ...

non fustibus non stimulis ac ne cauda et auribus cruribusque quidem undique versum elevatis tentavit exsurgere, quoad tandem postumae spei fatigati secumque collocuti, ne tamdiu mortuo, imo vero lapideo asino servientes fugam morarentur, sarcinis eius mihi equoque distributis, destricto gladio poplites eius totos amputant. Ac in vallem proximam etiamnunc spirantem praecipitant. Tunc ego miseri commilitonis fortunam cogitans statui iam dolis abiectis et fraudibus asinum me bonae frugi dominis exhibere. Nam et secum eos animadverteram colloquentes quod in proximo nobis esset habenda mansio et totius viae finis quieta eorumque esset sedes illa et habitatio. — denique pervenimus ad locum destinatum .. Ibi cum singuli derepsissent. VII . . . anum quamdam curvatam gravi senio . . . sic infesti compellant: Etiamne, tu, . . sic nobis otiose domi residens lusitabis nec nostris tam magnis laboribus solatium .. de tam sera refectione tribues? . . . ad haec . . . anus: At vobis . . . affatim cuncta . . . percocta pulmenta praesto sunt, panis numerosus, vinum calicibus immissum et ex more calida tumultuario lavacro vestro praeparata. In fine huius sermonis statim se devestiunt et flammae largissimae vapore recreati calidaque perfusi et oleo peruncti mensas .. accumbunt. VIII. Commodum cubuerant: et ecce quidem longe plures numero iuvenes adveniunt alii, et ipsi praedas aureorum argentariorumque nummorum ac vasculorum vestisque sericae et intextae filis aureis invehebant. Hi simili lavacro refoti inter toros sociorum sese reponunt. . . . Estur ac potatur incondite . . . XXII .. Et nobis anus illa recens ordeum affatim .. largita est, ut equus quidem meus tanta copia et quidem solus potitus, salias se coenare crederet. Ego .. rimatus angulum quo panis reliquiae totius multitudinis congestae fuerant, fauces . . exerceo. Et ecce nocte promota latrones expergiti castra commovent . . . XXIII . . . latrones . . . remeant nullam quidem prorsus sarcinam vel omnino, licet vilem, laciniam ferentes sed . . . unicam virginem, . . puellam me hercules et asino concupiscendam moerentem et crines cum sua veste lacerantem advehebant. Eam intra speluncam . . sic adloquuntur: Tu quidem salutis et pudicitiae secura [brevem patientiam nostro compendio tribue . . .] . . . XXIV .. Nec tamen puella quivit ab inceptis fletibus avocari . . . sed altius eiulans . . . mihi etiam lacrimas excussit. Lib. VI. cap. XXV . . . . me et equum vectores rerum illarum futuros . . . producunt [et perdu-

*) (In sequentibus Apulei. discrepans a Luc. narrat rediisse ex certamine latrones eorumque aliquos rursum exiisse ad arcessendas praedas.)

ἐπαιόμην τῷ ξύλῳ, ἐπειγομένων αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ ἥκομεν εἰς τὴν ὁδὸν ... αὐτὸν ... ἀπέκτειναν καὶ ὅσα ἦν τιμιώτατα ἐξελόντες τῷ ἵππῳ καμοὶ ἐπέθηκαν ... ἔπειτα ἤλαυνον ἡμᾶς οὕτως ὀπίσω κἀγὼ ἐπειγόμενος καὶ τῷ ξύλῳ τυπτόμενος κρούω τὴν ὁπλὴν περὶ πέτραν ὀξεῖαν καί μοι ἀπὸ τῆς πληγῆς γίνεται τραῦμα ἀλγεινὸν καὶ χωλεύων ἔνθεν τὸ λοιπὸν τῆς ὁδοῦ ἐβάδιζον. οἱ δὲ πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον, Τί γὰρ ἡμῖν δοκεῖ τρέφειν τὸν ὄνον τοῦτον πάντα καταπίπτοντα; ῥίψωμεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ οἰωνὸν οὐκ ἀγαθόν ... ἐγὼ δὲ ἀκούων ταῦτα τῷ τραύματι λοιπὸν ὡς ἀλλοτρίῳ ἐπέβαινον· ὁ γὰρ τοῦ θανάτου με φόβος ἀναίσθητον τῆς ὀδύνης ἔθηκεν. 23. Ἐπεὶ δὲ ἤλθομεν εἴσω ἔνθα κατελύομεν, τὰ μὲν σκεύη τῶν ἡμετέρων ὤμων ἀφελόντες εὖ κατέθηκαν ... καὶ ... ἀπῄεσαν .. κἀγὼ τότε πρὸς ἐμαυτόν εἶπον, Ἄθλιε, τί μένεις ἔτι ἐνταῦθα; γῦπές σε καὶ γυπῶν τέκνα δειπνήσουσιν, οὐκ ἀκούεις οἷα περὶ σοῦ ἐβουλεύσαντο; θέλεις τῷ κρημνῷ περιπεσεῖν; ... οἱ δὲ οἴχονται ἀπιόντες· φυγῇ σῶζε σαυτὸν ἀπὸ δεσποτῶν ἀνδροφόνων. ταῦτα πρὸς ἐμαυτὸν ἐννοούμενος ὁρῶ ὅτι οὐδὲ προσεδεδέμην οὐδενὶ, ἀλλά με ὁ σύρων ἐν ταῖς ὁδοῖς ἱμὰς παρεκρέματο ... .. καὶ δρόμῳ ἐξιὼν ἀπῄειν· ἡ δὲ γραῦς ἐπεὶ εἶδεν ἀποδιδράσκειν ἕτοιμον, λαμβάνεταί με ἐκ τῆς οὐρᾶς καὶ εἴχετο. ἐγὼ δὲ ἄξιον κρημνοῦ καὶ θανάτων ἄλλων εἰπὼν εἶναι τὸ ὑπὸ γραίας ἁλῶναι ἔσυρον αὐτήν, ἡ δὲ μάλ᾽ ἀνέκραγεν ἔνδοθεν τὴν παρθένον τὴν αἰχμάλωτον. ἡ δὲ προελθοῦσα καὶ ἰδοῦσα γραῦν Δίρκην ἐξ ὄνου ἠμμένην, τολμᾷ τόλμημα γενναῖον καὶ ἄξιον ἀπονενοημένου νεανίσκου· ἀναπηδᾷ γὰρ εἰς ἐμὲ καὶ ἐπικαθίσασά μοι ἤλαυνε· κἀγὼ τῷ τε ἔρωτι τῆς φυγῆς καὶ τῇ τῆς κόρης σπουδῇ ἔφυγον ἵππου δρόμῳ· ἡ δὲ γραῦς ὀπίσω ἀπελέλειπτο. ἡ δὲ παρθένος τοῖς μὲν θεοῖς ηὔχετο σῶσαι αὐτὴν τῇ φυγῇ· πρὸς δὲ ἐμὲ, Ἤν με, ἔφη, κομίσῃς πρὸς τὸν πατέρα ... ἐλεύθερον μέν σε .. ἀφήσω, κριθῶν δὲ μέδιμνος ἔσται σοι ἐφ᾽ ἑκάστης ἡμέρας τὸ ἄριστον ... 24. ἐπεὶ δὲ ἥκομεν ἔνθα ἐσχίζετο τριπλῆ ὁδός, οἱ πολέμιοι ἡμᾶς καταλαμβάνουσιν ἀναστρέφοντες καὶ πόῤῥωθεν εὐθὺς πρὸς τὴν σελήνην ἔγνωσαν τοὺς δυστυχεῖς αἰχμαλώτους καὶ προσδραμόντες λαμβάνονταί μου καὶ λέγουσιν, Ὦ καλὴ κἀγαθὴ σὺ παρθένος, ποῖ βαδίζεις ἀωρίᾳ ταλαίπωρε; οὐδὲ τὰ δαιμόνια δέδοικας; ἀλλὰ δεῦρο ἴθι πρὸς ἡμᾶς, ἡμεῖς σε τοῖς οἰκείοις ἀποδώσομεν, σαρδώνιον γελῶντες ἔλεγον, κἀμὲ ἀποστρέψαντες εἷλκον ὀπίσω. κἀγὼ περὶ τοῦ ποδὸς καὶ τοῦ τραύματος ἀναμνησθεὶς ἐχώλευον· οἱ δὲ, Νῦν, ἔφασαν, χωλὸς ὅτε ἀποδιδράσκων ἑάλωκας; ἀλλ᾽ ὅτε φεύγειν ἐδόκει σοι, ὑγιαίνων (καὶ?) ἵππου ὠκύτερος καὶ πετει-

cunt ad quampiam speluncam . . .] unde multis onustus rebus rursum . . . tanta trepidatione festinabant, ut me plagis multis obtundentes propellentesque super lapidem propter viam positum deiicerent. Unde crure dextro et ungula sinistra me debilitatum aegre ad exsurgendem compellunt. XXVI Et unus: Quousque, inquit istum asellum, nunc etiam claudum frustra pascemus? .. Alius . . . certe ego . . . inquit, protinus eum vulturiis gratissimum pabulum futurum praecipitabo. Dum secum mitissimi homines altercantur de mea nece, iam et domum perveneramus. Nam timor ungulas mihi alas fecerat. Tum quae ferebamus amoliti properiter . . . recurrunt . . . et ipse mecum: Quid stas, o Luci, vel quid iam novissimum exspectas? Mors et haec acerbissima decreto latronum tibi comparata est . . . Vides istas rupinas proximas quae te, antequam decideris, membratim dissipabunt . . . Habes summam opportunitatem fugae, dum latrones absunt . . . XXVII Et . . . lorum quo fueram destinatus abrumpo meque . . . cursu abripio. Nec tamen . . . anus . . . oculos effugere potui. Nam ubi me conspexit absolutum . . . lorum prehendit ac me reducere . . . contendit . . sed incussis in eam . . . calcibus . . . adplodo terrae. At illa .. prostrata . . . occipit . . . clamosis ululatibus auxilium implorare. Sed .. virgo captiva, quae . . . videt non tauro sed asino dependentem Dircen aniculam sumtaque constantia virili facinus audet pulcherrimum. Extorto enim loro manibus eius me inscendit et sic ad cursum rursum incitat. XXVIII Ego simul voluntariae fugae voto et liberandae virginis studio equestri celeritate .. solum .. replaudens . . . adhinnire tentabam. Tunc illa . . .: Vos, inquit, Superi . . . opem facite. Tuque si me domum pervexeris . . . te . . . quotidie saginabo. XXIX . . . Dum haec . . . puella, pervenimus ad quoddam trivium . . . Sic nos . . . deprehendunt ipsi latrones, et ad lunae splendorem iam inde longius cognitos risu maligno salutant. XXV Et unus . . .: Quorsum istam festinanti vestigio lucubratis viam nec noctis intempestae Manes Larvasque formidatis? At tu, probissima puella, parentes tuos intervisere properabas? Sed nos et solitudini tuae praesidium praestabimus et ad parentes tuos iter monstrabimus. Et unus . . . retrorsum me circumtorquet nec baculi nodosi . . . ictibus temperat. Tunc . . . reminiscor doloris ungulae et occipio claudicare. Sed ecce, inquit ille, rursum titubas et vacillas? . . . At paullo ante pinnatam Pegasi vincebas

νὸς ἦσθα. τοῖς δὲ λόγοις τούτοις τὸ ξύλον εἵπετο, καὶ ἤδη ἕλκος τῷ μηρῷ εἶχον νουθετούμενος. ἐπεὶ δὲ εἴσω πάλιν ἀνεστρέψαμεν, τὴν μὲν γραῦν εὕρομεν ἐκ τῆς πέτρας κρεμαμένην ἐν καλωδίῳ· δείσασα γάρ, οἷον εἰκὸς, τοὺς δεσπότας ἐπὶ τῇ τῆς παρθένου φυγῇ κρημνᾷ ἑαυτὴν σφίγξασα ἐκ τοῦ τραχήλου. οἱ δὲ . . τὴν μὲν ἀπολύσαντες ἐς τὸν κρημνὸν κάτω ἀφῆκαν ὡς ἦν ἐν τῷ δεσμῷ, τὴν δὲ παρθένον ἔνδον κατέδησαν, εἶτα ἐδείπνουν, καὶ πότος ἦν μακρός. 25. κἀν τούτῳ ἤδη περὶ τῆς κόρης διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους· . . . καί τις εἶπεν, Οἶδα ὅτι ἐπαινέσεσθε τὸ ἀρχιτεκτόνημα. τὸν ὄνον δεῖ ἀπολέσθαι ὀκνηρὸν ὄντα, νῦν δὲ καὶ χωλὸν εἶναι ψευδόμενον, καὶ μὴν καὶ τῆς φυγῆς τῆς παρθένου γενόμενον ὑπηρέτην καὶ διάκονον· τοῦτον οὖν ἕωθεν ἀποσφάξαντες ἀνατέμωμεν ἐκ τῆς γαστρὸς καὶ τὰ μὲν ἔγκατα πάντα ἔξω βάλωμεν, τὴν δὲ ἀγαθὴν ταύτην παρθένον τῷ ὄνῳ ἐγκατοικίσωμεν, τὴν μὲν κεφαλὴν ἔξω τοῦ ὄνου πρόχειρον, . . . τὸ δὲ ἄλλο σῶμα πᾶν ἔνδον κρυπτόμενον, ὡς ἂν αὐτὴν κατακειμένην . . . ῥίψωμεν ἔξω ἄμφω ταῦτα τοῖς γυψὶ . . σκοπεῖτε δὲ τῆς βασάνου τὸ δεινόν, πρῶτον μὲν τὸ νεκρῷ ὄνῳ συνοικεῖν, εἶτα θέρους ὥρᾳ θερμοτάτῳ ἡλίῳ ἐν κτήνει καθεψεῖσθαι καὶ λιμῷ ἀεὶ κτείνοντι ἀποθνήσκειν καὶ μηδὲ ἑαυτὴν ἀποπνῖξαι ἔχειν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλ' ὅσα πείσεται σηπομένου τοῦ ὄνου τῇ τε ὀδμῇ καὶ τοῖς σκώληξι πεφυρμένη ἐῶ λέγειν. τέλος δὲ οἱ γῦπες διὰ τοῦ ὄνου παρεισιόντες εἴσω καὶ ταύτην ὡς ἐκεῖνον ἴσως ζῶσαν διασπάσονται. 26. πάντες ἀνεβόησαν . . . τούτῳ εὑρήματι. ἐγὼ δὲ ἀνέστενον ἑαυτὸν ὡς ἀποσφαγησόμενος . . ὄρθρος δὲ ἦν ἔτι καὶ ἐξαίφνης ὁ τὴν κόρην μεμνηστευμένος παραλαβὼν . . . τὴν παρθένον καὶ καθίσας ἐπ' ἐμὲ οὕτως ἦγεν οἴκαδε. οἱ δὲ κωμῆται ὡς εἶδον ἡμᾶς ἔτι πόρρωθεν, ἔγνωσαν εὐτυχοῦντας, εὐαγγέλιον αὐτοῖς ἐμοῦ προογκησαμένου, καὶ προσδραμόντες ἠσπάζοντο καὶ ἦγον ἔσω. 27. ἡ δὲ παρθένος πολὺν λόγον εἶχεν ἐμοῦ δίκαιον ποιοῦσα τοῦ συναιχμαλώτου συναποδράσαντος καὶ τὸν κοινὸν αὐτῇ ἐκεῖνον θάνατον συγκινδυνεύσαντος. καί μοι παρὰ τῆς κεκτημένης ἄριστον παρέκειτο μέδιμνος κριθῶν καὶ χόρτος ὅσος καὶ καμήλῳ ἱκανός· ἐγὼ δὲ τότε μάλιστα κατηρώμην τὴν Παλαίστραν ὡς ὄνον με καὶ οὐ κύνα τῇ τέχνῃ μεταθεῖσαν· ἑώρων γὰρ τοὺς κύνας εἰς τοὐπτανεῖον παρεισιόντας καὶ λαφύσσοντας πολλὰ καὶ ὅσα ἐν γάμοις πλουσίων νυμφίων. ἡμέραις δὲ ὕστερον . . . οὐ πολλαῖς ἐπειδὴ χάριν μοι ἡ δέσποινα ἔφη ἔχειν παρὰ τῷ πατρὶ . . ὁ πατὴρ ἐκέλευσεν ἐλεύθερον ἀφιέναι ὑπαίθριον καὶ σὺν ταῖς ἀγελαίαις ἵπποις νέμεσθαι. καὶ γὰρ ὡς ἐλεύθερος, ἔφη, ζήσεται ἐν ἡδονῇ καὶ ταῖς ἵπ-

celeritatem. Dum sic mecum, fustem quatiens . . . iocatur . . , iam domus eorum extremam loricam perveneramus. Et ecce de quodam ramo . . . induta laqueum anus illa pendebat. Quam quidem detractam protinus cum suo sibi funiculo devinctam dedere praecipitem, puellaque statim distenta vinculis, coenam . . . . ferinis invadunt animis. XXXI Ac . . . iam incipiunt de nostra poena secum considerare . . . Tunc unus . . . sic orsus est . . . Nec vos memoria deseruit . . . quid iam dudum decreveritis de isto asino semper pigro quidem sed manducone summo, nunc etiam mendaci fictae debilitatis et virginalis fugae sequestro ministroque. Hunc igitur jugulare crastino placeat totisque vacuefacto praecordiis, per medium alvum nudam virginem, . . . insuere, ut sola facie praeminente ceterum corpus puellae nexu ferino coerceat, tunc super aliquod saxum scruposum . . . asinum exponere, et solis ardentis vaporibus tradere. XXXII Sic enim cuncta . . . . . . ambo sustinebunt, et mortem asinus quam pridem meruit et illa morsus ferarum, cum vermes membra laniabunt, et ignis flagrantiam, cum sol nimiis caloribus inflammarit uterum; et patibuli cruciatum, cum canes et vultures protrahent viscera. Sed et ceteras eius aerumnas et tormenta numerate. Mortuae bestiae ipsa vivens ventrem habitabit, tum foetore nimio nares aestuet, inediae diutinae letali fame tabescet, nec suis saltem liberis manibus mortem sibi fabricare poterit. Talibus dictis totis animis latrones in eius vadunt sententiam. Quam meis auribus accipiens quid aliud quam meum crastinum deflebam cadaver? Lib. VII cap. I Ut primum . . dies inalbebat . . . XII . . . . . (Juvenis) . . . imposita dorso meo puella dirigit gressum ad suam patriam. XIII Quam simul accessimus tota civitas ad votivum conspectum effunditur. Procurrunt parentes, affines . . . Denique ipse . . . rudivi fortiter, immo tonanti clamore personui . . XIV Exin memet sospitatorem nuncupatum matrona prolixe curitabat ipsoque nuptiarum die praesepium meum hordeo passim repleri iubet foenumque camelo . . . sufficiens apponi. Sed quas ego condignas Fotidi diras devotiones imprecer *), quae me formavit non canem sed asinum, quippe quum viderem largissimae coenae reliquiis rapinisque canes omnes inescatos atque distentos. Post noctem unicam . . . recens nupta gratias summas apud suos parentes

*) l. imprecarer.

ποις ἐπιβήσεται . . . καλέσας οὖν τῶν ἱπποφορβῶν τινα τούτῳ με παραδίδωσιν, ἐγὼ δὲ ἔχαιρον ὡς οὐκέτι ἀχθοφορήσων. ἐπεὶ δὲ ἥκομεν ἐς τὸν ἀγρόν, τοῖς ἵπποις με ὁ νομεὺς συνέμιξε καὶ ἦγεν ἡμᾶς τὴν ἀγέλην εἰς νομόν. 28. . . ὁ . . ἐπιστάτης τῶν ἵππων τῇ αὐτοῦ γυναικὶ . . . ἔνδον με κατέλιπεν. ἡ δὲ τῇ μύλῃ με ὑπεζεύγνυεν, ὥστε ἀλεῖν αὐτῇ καὶ πυροὺς καὶ κριθὰς ὅλας . . ἡ δὲ βελτίστη καὶ παρὰ τῶν ἄλλων τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς ἀγροῖς ἄλευρα τὸν μισθὸν αἰτοῦσα ἐξεμίσθου τὸν ἐμὸν τράχηλον, καὶ τὰς μὲν κριθὰς τοὐμὸν ἄριστον φρύγουσα κἀμοὶ ὥστε ἀλεῖν ἐπιβάλλουσα, μάζας ὅλας ποιοῦσα κατέπινεν· ἐμοὶ δὲ πίτυρα τὸ ἄριστον ἦν. εἰ δέ ποτε συνελάσειέ με ταῖς ἵπποις ὁ νομεύς, παιόμενός τε καὶ δακνόμενος ὑπὸ τῶν ἀρσένων ἀπωλλύμην· ἀεὶ γάρ με μοιχὸν ὑποπτεύοντες εἶναι τῶν ἵππων τῶν αὑτῶν γυναικῶν ἐδίωκον ἀμφοτέροις εἰς ἐμὲ ὑπολακτίζοντες, ὥτε φέρειν οὐκ ἠδυνάμην ζηλοτυπίαν ἱππικήν . . 29. καὶ μὴν καὶ τά πολλὰ εἰς τὸ ὄρος ἄνω ἐπεμπόμην καὶ ξύλα τοῖς ὤμοις ἐκόμιζον. τοῦτο δὲ ἦν τὸ κεφάλαιον τῶν ἐμῶν κακῶν. πρῶτον μὲν ὑψηλὸν ὄρος ἀναβαίνειν ἔδει, ὀρθὴν δεινῶς ὁδόν, εἶτα καὶ ἀνυπόδητος ὄρει ἐν λιθίνῳ. καί μοι συνεξέπεμπον ὀνηλάτην, παιδάριον ἀκάθαρτον. τοῦτό με καινῶς ἑκάστοτε ἀπώλλυε· πρῶτον μὲν ἔπαιέ με καὶ τρέχοντα λίαν οὐ ξύλῳ ἁπλῷ, ἀλλὰ τῷ ὄζους πυκνοὺς ἔχοντι καὶ ὀξεῖς, καὶ ἀεὶ ἔπαιεν ἐς τὸ αὐτὸ τοῦ μηροῦ, ὥστε ἀνέῳκτό μοι κατ' ἐκεῖνο ὁ μηρὸς τῇ ῥάβδῳ· ὁ δὲ ἀεὶ τὸ τραῦμα ἔπαιεν. εἶτά μοι ἐπετίθει φορτίον ὅσον χαλεπὸν εἶναι καὶ ἐλέφαντι ἐνεγκεῖν· καὶ ἄνωθεν ἡ κατάβασις ὀξεῖα ἦν· ὁ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἔπαιεν. εἰ δέ μοι περιπῖπτον ἴδοι τὸ φορτίον καὶ εἰς τὸ ἕτερον ἐπικλῖνον, δέον τῶν ξύλων ἀφαιρεῖν καὶ τῷ κουφοτέρῳ προσβάλλειν καὶ τὸ ἴσον ποιεῖν, τοῦτο μὲν οὐδέποτε εἰργάσατο, λίθους δὲ μεγάλους ἐκ τοῦ ὄρους ἀναιρούμενος εἰς τὸ κουφότερον καὶ ἄνω νεῦον τοῦ φορτίου προσετίθει· καὶ κατήειν ἄθλιος τοῖς ξύλοις ὁμοῦ καὶ λίθους ἀχρείους περιφέρων. καὶ ποταμὸς ἦν ἀέναος ἐν τῇ ὁδῷ· ὁ δὲ τῶν ὑποδημάτων φειδόμενος ὀπίσω τῶν ξύλων ἐπ' ἐμοὶ καθίζων ἐπέρα τὸν ποταμόν. 30. εἰ δέ ποτε οἷα κάμνων καὶ ἀχθοφορῶν καταπέσοιμι, τότε δὴ τότε τὸ δεινὸν ἀφόρητον ἦν· οὐ γὰρ ἦν καταβάντος τὴν χεῖρά μοι ἐπιδοῦναι κἀμὲ χαμόθεν ἐπεγείρειν καὶ τοῦ φορτίου ἀφελεῖν, ἄν ποτε καὶ δέοι, ὁ δὲ οὔτε κατῆλθεν, οὔτε χεῖρά μοι ἐπέδωκεν, ἀλλ' ἄνωθεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ὤτων ἀρξάμενος συνέκοπτέ με τῷ ξύλῳ, ἕως ἐπεγείρωσί με αἱ πληγαί· καὶ μὴν καὶ ἄλλο κακὸν εἰς ἐμὲ ἀφόρητον ἔπαιζε· συνενεγκὼν ἀκανθῶν ὀξυτάτων φορτίον καὶ τοῦτο δεσμῷ περισφίγξας ἀπεκρέμα

. . . mihi meminisse non destitit, quoad summos illi promitterent honores habituri mihi *) . . . Sed obtinuit alius . . . suadens, ut rurestribus potius campis in greges equinos lasciviens discurrerem daturus dominis equarum inscensu generoso multas mulas alumnas. XV Ergo igitur evocato statim armentario equisone, . . . deducendus assignor. Et sane gaudens . . . praecurrebam, sarcinis . . . iam nunc renuntiaturus . . . Sed ubi me procul a civitate gregarius ille perduxerat, nullae deliciae ac ne ulla quidem libertas excipit. Nam protinus uxor eius avara . . . molae machinariae subiugum me dedit: . . (et) . . panem sibi suisque de meo parabat corio . . . vicinorum etiam frumenta mercenariis discursibus conterebat. Nec mihi misero statuta saltem cibaria praestabantur. Namque hordeum meum, frictum . . . colonis proximis venditabat: mihi vero furfures apponebat . . . XVI Equinis armentis me congregem pastor . . . aliquando permisit. . . . Mares . . . de me metuentes sibi et adulterio degeneri praecaventes . . . rivalem summo furentes persequuntur odio. Hic . . . postremis velitatur calcibus, alius . . . totum me commorsitat . . . . . XVII . . . Delegor . . . ligno monte devehundo, puerque mihi praefectus imponitur, omnibus ille quidem deterrimus. Nec me montis excelsi tantum arduum fatigabat iugum, nec saxeas tantum sudes incursando contribam ungulas, verum fustium quoque crebris ictibus perdite dedolabar, ut usque plagarum mihi medullaris insideret dolor, coxaeque dexterae semper ictus incutiens et unum feriendo locum, dissipato corio . . nullus tamen desinebat identidem vulnus sanguine delibutum obtundere. Lignorum vero tanto me premebat pondere, ut fascium molem elephanto, non asino paratam putares. Ille vero etiam quotiens in alterum latus praeponderans declinarat sarcina, cum deberet potius gravantis ruinae fustes demere et levata paulisper pressura sanare me vel certe in alterum latus translatis peraequare, contra lapidibus additis insuper sic iniquitatem ponderis medebatur. XVIII . . . cum fluvium transcenderemus, qui forte praeter viam defluebat, pedibus suis ab aquae madore consulens ipse quoque insuper lumbos meos insiliens residebat . . . Ac si quo casu . . . oneris impatientia prolapsus deruissem, cum deberet . . . manum porrigere, capistro suspendere, cauda sublevare, certe partem tanti oneris quoad resurgerem . . . detrahere, nullum quidem defesso mihi fere-

*) Deliberant amici.

ὄπισθεν ἐκ τῆς οὐρᾶς, αἱ δὲ οἷον εἰκὸς ἀπιόντος τὴν ὁδὸν ἀποκρεμάμεναι προσέπιπτόν μοι καὶ πάντα μοι τὰ ὄπισθεν νύττουσαι ἐτίτρωσκον. καὶ ἦν μοι τὸ ἀμύνειν ἀδύνατον, . . . εἰ μὲν γὰρ ἀτρέμα προίοιμι φυλαττόμενος τῶν ἀκανθῶν τὴν προσβολήν, ὑπὸ τῶν ξύλων ἀπωλλύμην, εἰ δὲ φεύγοιμι τὸ ξύλον, τότ᾽ ἤδη τὸ δεινὸν ὄπισθεν ὀξὺ προσέπιπτεν. καὶ ὅλως ἔργον ἦν τῷ ὀνηλάτῃ τῷ ἐμῷ ἀποκτενεῖν με. 31. ἐπεὶ δέ ποτε ἅπαξ κακὰ πάσχων πολλὰ οὐκέτι φέρων πρὸς αὐτὸν λὰξ ἐκίνησα, εἶχεν ἀεὶ τοῦτο τὸ λὰξ ἐν μνήμῃ. καί ποτε κελεύεται στυππεῖον ἐξ ἑτέρου χωρίου εἰς ἕτερον χωρίον μετενεγκεῖν· κομίσας οὖν με καὶ τὸ στυππεῖον τὸ πολὺ συνενεγκὼν κατέδησεν ἐπ᾽ ἐμὲ καὶ δεσμῷ ἀργαλέῳ εὖ μάλα προσέδησέ με τῷ φορτίῳ κακὸν ἐμοὶ μέγα τυρεύων. ἐπεὶ δὲ προιέναι λοιπὸν ἔδει, ἐκ τῆς ἑστίας κλέψας δαλὸν ἔτι θερμόν, ἐπειδὴ πόῤῥω τῆς αὐλῆς ἐγενόμεθα, τὸν δαλὸν ἐνέκρυψεν εἰς τὸ στυππεῖον. τὸ δὲ . . . εὐθὺς ἀνάπτεται . . . μαθὼν οὖν ὡς αὐτίκα ὀπτήσομαι, ἐν τῇ ὁδῷ τέλματι βαθεῖ ἐντυχὼν ῥίπτω ἐμαυτὸν τοῦ τέλματος ἐς τὸ ὑγρότατον· εἶτα ἐκύλιον ἐνταῦθα τὸ στυππεῖον καὶ δινῶν καί στρέφων ἐμαυτὸν τῷ πηλῷ κατέσβεσα τὸ θερμὸν ἐκεῖνο καὶ πικρὸν ἐμοὶ φορτίον, καὶ οὕτω λοιπὸν ἀκινδυνότερον ἐβάδιζον . . καὶ τοῦτό γε ὁ τολμηρὸς παῖς ἐλθὼν ἐμοῦ κατεψεύσατο, εἰπὼν ὡς παριὼν ἑκὼν ἑαυτὸν ἐνσαίσαιμι τῇ ἑστίᾳ. 32. ἀλλ᾽ ἕτερον ὁ ἀκάθαρτος παῖς ἐξεῦρεν ἐπ᾽ ἐμὲ μακρῷ κάκιον. κομίσας γάρ με ἐς τὸ ὄρος καί μοι φορτίον ἁδρὸν ἐπιθεὶς ἐκ τῶν ξύλων τοῦτο μὲν πιπράσκει γεωργῷ πλησίον οἰκοῦντι, ἐμὲ δὲ γυμνὸν καὶ ἄξυλον κομίσας οἴκαδε καταψεύδεταί μου πρὸς τὸν αὑτοῦ δεσπότην . . . Τοῦτον . . . τὸν ὄνον οὐκ οἶδ᾽ ὅτι βόσκομεν δεινῶς ἀργὸν ὄντα καὶ βραδύν. ἀλλὰ μὴν νῦν ἐπιτηδεύει καὶ ἄλλο ἔργον· ἐπὰν γυναῖκα ἢ παρθένον καλὴν καὶ ὡραίαν ἴδῃ ἢ παῖδα, ἀπολακτίσας ἵεται δρόμῳ ἐπ᾽ αὐτούς, ὡς εἴ τις ἐρᾷ ἄνθρωπος ἄῤῥην ἐπὶ ἐρωμένῃ γυναικὶ κινούμενος, καὶ δάκνει ἐν φιλήματος σχήματι καὶ πλησιάζειν βιάζεται, ἐκ δὲ τούτου σοι δίκας καὶ πράγματα παρέξει, πάντων ὑβριζομένων, πάντων ἀνατρεπομένων. καὶ γὰρ νῦν ξύλα κομίζων γυναῖκα εἰς ἀγρὸν ἀπιοῦσαν ἰδὼν τὰ μὲν ξύλα πάντα χαμαὶ ἐσκόρπισεν ἀποσεισάμενος, τὴν δὲ γυναῖκα ἐς τὴν ὁδὸν ἀνατρέψας γαμεῖν ἐβούλετο, ἕως ἄλλος ἄλλοθεν ἐκδραμόντες ἠμύναμεν τῇ γυναικὶ ἐς τὸ μὴ διασπασθῆναι ὑπὸ τοῦ καλοῦ τούτου ἐραστοῦ. 33. ὁ δὲ ταῦτα πυθόμενος, Ἀλλ᾽ εἰ μήτε βαδίζειν, ἔφη, ἐθέλει μήτε φορτηγεῖν καὶ ἔρωτας ἀνθρωπίνους ἐρᾷ ἐπὶ γυναῖκας καὶ παῖδας οἰστρούμενος, ἀποσφάξατε αὐτόν, καὶ τὰ μὲν ἔγκατα τοῖς κυσὶ

bat auxilium, sed occipiens a capite, immo vero et ipsis auribus, totum me compilabat ac scidit fusti grandissimo, donec . . . ipsae me plagae suscitarent. Idem mihi talem etiam excogitavit perniciem. Spinas acerrumas in fascem tortili nodo constrictas caudae meae pensilem deligavit cruciatum, ut incessu meo commotae incitataeque funestis aculeis infeste me convulnerarent. XIX Ergo igitur ancipiti malo laborabam. Nam cum me curso proripueram, fugiens acerbissimos incursus, vehementiore nisu spinarum feriebar: si dolori parcens paullulum restitissem, plagis compellebar ad cursum. Nec quicquam videbatur aliud excogitare puer ille nequissimus, quam ut me quoquo modo perditum iret . . . . (Nam) quadam die nimia eius insolentia expugnata patientia mea, calces in eum validas extuleram. Denique tale facinus in me comminiscitur. Stuppae sarcina me satis onustum probeque funiculis constrictum producit in viam, deque proxima villula spirantem carbunculum furatus oneris in ipso meditullio reponit. Jamque . . . ignis surgebat in flammas, et totum me funestus ardor invaserat, nec ullum pestis extremae suffugium . . . apparet . . . XX Sed . . . forte pluviae pridianae recens conceptaculum aquae lutulentae proximum conspicatus, ibi memet . . . totum abiicio, flammaque prorsus exstincta tandem et pondere levatus et exitio liberatus evado. Sed ille . . temerarius puer hoc quoque . . . in me retorsit; . . affirmavit, me sponte . . ignem ultroneum accessisse . . . Nec multis interiectis diebus longe peioribus me dolis petivit. Ligno enim, quod gerebam, in proximam casulam vendito, vacuum me ducens, . . querelas huiusmodi concinnat: XXI Videtis istum pigrum tardissimumque . . . asinum? me . . . nunc novis periculis etiam angit. Ut quemque enim viatorem prospexerit, sive illa scitula mulier, sive virgo nubilis, seu tener puellus, sese, illico disturbato gestamine . . . furens incurrit et homines amator talis appetit . . . et ferinas voluptates . . . invitat ad nuptias. Nam imaginem etiam savii mentiendo, ore . . compulsat ac morsitat. Quae res nobis non mediocres lites, immo forsitan et crimina pariet. Nunc etiam visa quadam honesta iuvene, ligno quod devehebat abiecto . . . in eam furiosos direxit impetus, et . . . humo . . . prostratam incoram omnium gestiebat inscendere. Quod nisi . . . viatorum praesidium . . . accurrisset ac de mediis ungulis . . esset erepta, . . . ipsa quidem dirupta cruciabilem cladem sustinuisset . . . XXII. . . Denique unus ex illis: Quin igitur publicum istum

δότε, τὰ δὲ κρέα τοῖς ἐργάταις φυλάξατε· καὶ ἢν ἔρηται, πῶς οὗτος ἀπέθανε, λύκου τοῦτο καταψεύσασθε. ὁ μὲν οὖν ἀκάθαρτος παῖς ὁ ἐμὸς ὀνηλάτης ἔχαιρε καί με αὐτίκα ἤθελεν ἀποσφάττειν. ἀλλ᾽ ἔτυχε γάρ τις παρὼν τότε τῶν γειτόνων γεωργῶν· οὗτος ἐῤῥύσατό με ἐκ τοῦ θανάτου δεινὰ ἐπ᾽ ἐμοὶ βουλευσάμενος. Μηδαμῶς, ἔφη, ἀποσφάξῃς ὄνον καὶ ἀλεῖν καὶ ἀχθοφορεῖν δυνάμενον· καὶ οὐ μέγα. ἐπειδὴ γὰρ εἰς ἀνθρώπους ἔρῳ καὶ οἴστρῳ φέρεται, λαβὼν αὐτὸν ἔκτεμε· τῆς γὰρ ἐναφροδίτου ταύτης ὁρμῆς ἀφαιρεθεὶς ἥμερός τε εὐθὺς καὶ πίων ἔσται καὶ οἴσει φορτίον μέγα οὐδὲν ἀχθόμενος· εἰ δὲ αὐτὸς ἀπείρως ἔχεις ταύτης τῆς ἰατρείας ἀφίξομαι δεῦρο μεταξὺ τριῶν ἢ τεττάρων ἡμερῶν καί σοι τοῦτον σωφρονέστερον προβατίου παρέξω τῇ τομῇ. οἱ μὲν οὖν ἔνδον ἅπαντες ἐπῄνουν τὸν σύμβουλον, ὡς εὖ λέγει, ἐγὼ δὲ ἤδη ἐδάκρυον ὡς ἀπολέσων αὐτίκα τὸν ἐν τῷ ὄνῳ ἄνδρα καὶ ζῆν οὐκέτι ἐθέλειν ἔφην, εἰ γενοίμην εὐνοῦχος. ὥστε καὶ ὅλως ἀποσιτῆσαι τοῦ λοιποῦ ἐγνώκειν ἢ ῥῖψαι ἑαυτὸν ἐκ τοῦ ὄρους, ἔνθα ἐκπεσὼν θανάτῳ οἰκτίστῳ ὁλόκληρος ἔτι καὶ ἀκέραιος νεκρὸς τεθνήξομαι. 34. ἐπεὶ δὲ ἦν νὺξ βαθεῖα, ἄγγελός τις ἀπὸ τῆς κώμης ἧκεν . . ταύτην λέγων τὴν . . κόρην τὴν ὑπὸ τοῖς λῃσταῖς γενομένην καὶ τὸν ταύτης νυμφίον . . . τὴν θάλασσαν ἀφανεῖς ποιῆσαι *). οἱ δὲ οἷα δὴ κεκενωμένης τῆς οἰκίας νέων δεσποτῶν **) ἔγνωσαν μήκετι μένειν ἐν τῇ δουλείᾳ ἀλλὰ πάντα διαρπάσαντες τὰ ἔνδον φυγῇ ἐσώζοντο. ὁ δὲ νομεὺς τῶν ἵππων κἀμὲ παραλαβὼν καὶ πάνθ᾽ ὅσα δυνατὸς συλλαβὼν ἐπικατέδησέ μοι καὶ ταῖς ἵπποις †† ἐγὼ δὲ ἠχθόμην μὲν φέρων φορτίον ὄνου ἀληθινοῦ, ἀλλ᾽ οὖν ἄσμενος τὸ ἐμπόδιον τοῦτο τῆς ἐμῆς ἐδεξάμην ἐκτομῆς, καὶ τὴν νύκτα ὅλην ἐλθόντες ὁδὸν ἀργαλέαν καί τριῶν ἄλλων ἡμερῶν τὴν ὁδὸν ἀνύσαντες ἐρχόμεσθα ἐς πόλιν . . . μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον. 35. ἐνταῦθα ἔγνωσαν οἱ ἄγοντες ἡμᾶς ἱδρῦσαι καὶ ἑαυτούς. καὶ τότε δὴ πρᾶσις ἦν ἡμῶν τῶν κτηνῶν καὶ κῆρυξ εὔφημος ἐν ἀγορᾷ μέσῃ ἑστὼς ἐκήρυττεν. οἱ δέ προσιόντες ἰδεῖν ἤθελον τὰ στόματα ἡμῶν ἀνοίγοντες καὶ τὴν ἡλικίαν ἐν τοῖς ὀδοῦσιν ἑκάστου ἔβλεπον, καὶ τοὺς μὲν ὠνήσαντο ἄλλος ἄλλον, ἐμὲ δὲ ὕστατον ὑπολελειμμένον [ὁ κῆρυξ ἐκέλευεν αὖθις ἐπανάγειν ἐς οἶκον] . . . ἡ δὲ πολλὰ πολλάκις δινουμένη καὶ μεταπίπτουσα Νέμεσις ἤγαγε κἀμοὶ τὸν δεσπότην, οἷον οὐκ ἂν εὐξαίμην· κίναιδος γὰρ καὶ γέρων ἦν τούτων εἷς τῶν τὴν θεὸν τὴν Συρίαν εἰς τὰς κώμας καὶ τοὺς ἀγροὺς περιφερόντων καὶ τὴν θεὸν ἐπαιτεῖν ἀναγκαζόντων. τούτῳ

*) Aliter Appuleius.
**) add. φόβῳ.

maritum, inquit, . . . illis suis monstruosis nuptiis condignam victimamus hostiam, et: Heus, puer, inquit, obtruncato protinus eo, intestina quidem canibus iacta, ceterum vero carnem omnem operariorum coenae reserva. Nam . . eius . . mortem de lupo facile mentiemur . . . accusator ille meus . . . sententiae laetus . . protinus gladium . . . parabat. XXIII Sed quidam de coetu illo rusticorum: Nefas, ait, tam bellum asinum sic enecare . . cum alioquin exsectis genitalibus possit neque in Venerem . . . exsurgere . . . insuper etiam longe crassior atque corpulentior effici . . . Denique nisi vobis suadeo nolentibus possum spatio modico interiecto . . . ad vos . . . redire trucemque amatorem istum emasculare et quovis vervece mitiorem efficere. XXIV Tali sententia mediis Orci manibus extractus sed extremae poenae reservatus moerebam et in novissima parte corporis totum me periturum deflebam. Inedia denique continua vel praecipiti ruina memet ipse quaerebam exstinguere moriturus equidem nihilominus sed moriturus integer . . . Lib. VIII cap. I Noctis gallicinio venit unus ex famulis . . . puellae illius quae . . . apud latrones . . . aerumnas exantlaverat. Is de eius exitio et domus totius infortunio mira . . . adnuntiabat . . . XV . . Tunc illi mutati domini novitatem metuentes et infortunium domus herilis altius miserantes fugere comparant. Sed equorum magister . . . quicquid in casula pretiosum conditumque servabat meo atque aliorum iumentorum dorso repositum asportans sedes pristinas deserit . . . Nec me pondus sarcinae quamquam enormis urgebat, quippe gaudiali fuga detestabilem illum exsectorem virilitatis meae relinquentem. Silvosi montis asperum permensi iugum . . . . XXIII . . . dieque tota campestres emensi vias civitatem quandam populosam et nobilem . . . pervenimus. Inibi Larem sedesque perpetuas pastores illi statuere decernunt . . . ad mercatum producimur magnaque voce praeconis equi atque alii asini . . emtoribus praestinantur; at me relictum solum . . cum fastidio plerique praeteribant. Iamque taedio contrectationis eorum qui de dentibus meis aetatem computabant, manum cuiusdam . . . conterui. XXIV . . Sed illa fortuna mea saevissima . . . emptorem aptissimum . . obiecit . . . Cinaedum et senem cinaedum . . . unum de . . . fece, qui per plateas et oppida . . personantes . . deamque Syriam circumferentes mendicare compellunt . . XXV . . pretio . . depenso statim, septemdecim denarium . . illico me . . tradidit Philebo. Hoc enim nomine censebatur iam

πιπράσκομαι πολλῆς πάνυ τιμῆς, τριάκοντα δραχμῶν· καὶ στένων ἤδη τῷ δεσπότῃ εἱπόμην ἄγοντι. 36. ἐπεὶ δὲ ἥκομεν ἔνθα ᾤκει Φίληβος — τοῦτο γὰρ εἶχεν ὄνομα ὁ ὠνήσαμενός με — μέγα εὐθὺς πρὸ τῆς θύρας ἀνέραγεν, Ὦ κοράσια, δοῦλον ὑμῖν ἐώνημαι καλὸν καὶ ἁδρὸν καὶ Καππαδόκην*) τὸ γένος. ἦσαν δὲ κοράσια ταῦτα ὄχλος κιναίδων .. καὶ πάντες πρὸς τὴν βοὴν ἀνεκρότησαν· ᾤοντο γὰρ ἀληθῶς ἄνθρωπον εἶναι τὸν ἐωνημένον. ὡς δὲ εἶδον ὄνον ὄντα τὸν δοῦλον, ἤδη ταῦτα ἐς τὸν Φίληβον ἔσκωπτον, Τοῦτον οὐ δοῦλον, ἀλλὰ νυμφίον σαυτῇ πόθεν ἄγεις λαβοῦσα;.. 37... τῇ δὲ ὑστεραίᾳ συνετάττοντο ἐπ' ἔργον, ὥσπερ αὐτοὶ ἔλεγον, καὶ τὴν θεὸν ἐνσκευασάμενοι ἐμοὶ ἐπέθηκαν. εἶτα ἐκ τῆς πόλεως ἐξηλαύνομεν καὶ τὴν χώραν περιῄειμεν. ἐπὰν δὲ εἰς κώμην τινὰ εἰσέλθοιμεν, ἐγὼ μὲν ὁ θεοφόρητος ἱστάμην, ὁ δὲ αὐλητὴς ἐφύσα ὅμιλος ἔνθεον, οἱ δὲ τὰς μίτρας ἀπορρίψαντες τὴν κεφαλὴν κάτωθεν ἐκ τοῦ αὐχένος εἱλίσσοντες τοῖς ξίφεσιν ἐτέμνοντο τοὺς πήχεις, καὶ τὴν γλῶτταν τῶν ὀδόντων ὑπερβάλλων ἕκαστος ἔτεμνε καὶ ταύτην, ὥστε ἐν ἀκαρεὶ πάντα πεπλῆσθαι μαλακοῦ αἵματος. ἐγὼ δὲ ταῦτα ὁρῶν τὰ πρῶτα ἔτρεμον ἑστώς (?), μή ποτε χρεία τῇ θεῷ καὶ ὀνείου αἵματος γένοιτο. ἐπειδὰν δὲ κατακόψειαν οὕτως ἑαυτούς, ἐκ τῶν περιεστηκότων θεατῶν συνέλεγον ὀβολοὺς καὶ δραχμάς. ἄλλος ἰσχάδας καὶ τυροὺς καὶ οἴνου κάδον ἐπέδωκε καὶ πυροῦ μέδιμνον καὶ κριθῶν τῷ ὄνῳ... 38. καί ποτε εἰς κώμην τινὰ αὐτῶν εἰσβαλόντων ἡμῶν νεανίσκον τῶν κωμητῶν μέγαν ἀγρεύσαντες εἰσάγουσιν εἴσω ἔνθα καταλύοντες ἔτυχον. ἔπειτα ἔπασχον ἐκ τοῦ κωμητοῦ ὅσα συνήθη καὶ φίλα τοῖς τοιούτοις ἀνοσίοις κιναίδοις ἦν. ἐγὼ δὲ ὑπεραλγήσας ἐπὶ τῇ ἐμαυτοῦ μεταβολῇ, Καὶ μέχρι νῦν ἀνέχομαι κακῶν, ἀναβοῆσαι, ὦ Ζεῦ σχέτλιε, ἠθέλεσα, ἀλλ' ἡ μὲν φωνὴ οὐκ ἀνέβη μοι ἡ ἐμή, ἀλλ' ἡ τοῦ ὄνου ἐκ τοῦ φάρυγγος, καὶ μέγα ὠγκησάμην· τῶν δὲ κωμητῶν τινες ἔτυχον τότε ὄνον ἀπολωλεκότες, καὶ τὸν ἀπολωλότα ζητοῦντες ἀκούσαντές μου μέγα ἀναβοήσαντος παρέρχονται εἴσω οὐδενὶ οὐδὲν εἰπόντες ὡς ἐμοῦ τοῦ ἐκείνων ὄντος, καὶ καταλαμβάνουσι τοὺς κιναίδους ἄρρητα ἔνδον ἐργαζομένους· καὶ γέλως ἐκ τῶν ἐπεισελθόντων πολὺς γίνεται. ἔξω ἐκδραμόντες ὅλῃ τῇ κώμῃ τῷ λόγῳ διέδωκαν τῶν ἱερέων τὴν ἀσέλγειαν. οἱ δὲ αἰδούμενοι δεινῶς ταῦτα ἐληλεγμένα τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἔνθεν ἐξήλασαν, καὶ ἐπειδὴ ἐγένοντο ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς ὁδοῦ ἐχαλέπαινον ἐμοὶ τῷ μηνύσαντι τὰ ἐκείνων μυστήρια. καὶ τοῦτο μὲν ἀνεκτὸν τὸ δεινὸν ἦν, κακῶς τῷ λόγῳ ἀκούειν, ἀλλὰ τὰ μετὰ

meus dominus. XXVI At ille susceptum novitium famulum trahebat ad domum statimque illinc de primo limine proclamat: Puellae, servum vobis pulchellum en ecce· mercatus perduxi. Sed illae puellae chorus erat cinaedorum, quae statim exsultantes in gaudium, fractae rauca et effeminata voce clamores absonos intollunt, rati scilicet, vere quempiam hominem servulum ministerio suo paratum. Sed postquam asinum pro homine ... videre,.. magistrum suum varie cavillantur .. maritum illum scilicet sibi perduxisse .. XXVII Die sequenti ... prodeunt ... deamque serico contectam amiculo mihi gerendam imponunt. Nec paucis pererratis casulis ad qnandam villam .. perveniunt et .. absonis ululatibus constrepentes fanatice pervolant dinque capite demisso cervices lubricis intorquentes motibus crinesque pendulos in circulum rotantes ... ad postremum ancipiti ferro quod gerebant sua quisque brachia dissecant ... XXVIII .. Cerneres .. solum spurcitie sanguinis effemmati madescere. Quae res incutiebat non parvam sollicitudinem .., ne quo casu deae peregrinae stomachus sanguinem conspiceret (concupisceret?) asininm. Sed ubi tandem ... suo laniatu satiati pausam carnificinae dedere, stipes aereas, immo vero et argenteas receperunt,.. nec non et vini cadum et lactem et caseos et nonnullis hordeum deae gerulo donantibus ... XXIX .. Sed in quodam castello ... fortissimum rusticanum ... adducunt; .. nudatum supinatumque ... exsecrandis uriginibus flagitabant. Nec diu tale facinus meis oculis tolerantibus: Porro Quirites, proclamare gestivi. Sed viduatum ceteris syllabis ac litteris processit O tantum, sane clarum ac validum et asino proprium, sed inopportuno plane tempore. Namque de pago proximo complures iuvenes abactum sibi noctu quaerentes asellum ... intus aedium audito ruditu meo praedam absconditam latibulis aedium rati coram rem invasuri suam improviso ... se penetrant palamque illos exsecrandas foeditates obeuntes deprehendunt, iam iamque vicinos undique percientes .. patefaciunt, insuper ridicule sacerdotum ... laudantes castimoniam. XXX Hac infamia consternati quae per ora populi dialapsa facile invisos cunctis effecerat, noctem ... circa mediam ... facessunt ... iam die clara solitudines avias nacti multa secum prius collocuti accingunt se meo funeri; deaque vehiculo meo sublata et humi reposita cunctis stramentis me renudatum ac de quadam quercu destinatum flagro illo pecuinis ossibus catenato verberantes paene ad extremam confece-

*) cf. App. 572. in.

τοῦτο οὐκέτ' ἀνεκτά. τὴν γὰρ θεὸν ἀφελόντες μου καὶ χαμαὶ καταθέμενοι καὶ τὰ στρώματά μου πάντα περισπάσαντες γυμνὸν ἤδη προσδέουσί με δένδρῳ μεγάλῳ, εἶτα ἐκείνῃ τῇ ἐκ τῶν ἀστραγάλων μάστιγι παίοντες ὀλίγον ἐδέησαν ἀποκτεῖναι, κελεύοντές με τοῦ λοιποῦ ἄφωνον εἶναι θεοφόρητον. καὶ μὴν καὶ ἀποσφάξαι μετὰ τὰς μάστιγας ἐβουλεύσαντο ὡς ἐς ὕβριν αὐτοὺς βαλόντα πολλὴν καὶ τῆς κώμης οὐκ ἐργασαμένους ἐκβαλόντα· ἀλλ' ὥστε με μὴ ἀποκτεῖναι, δεινῶς αὐτοὺς ἡ θεὸς ἐδυσώπησε χαμαὶ καθημένη .. 39. ἐντεῦθεν οὖν μετὰ τὰς μάστιγας λαβὼν τὴν δέσποιναν ἐβάδιζον καὶ πρὸς ἑσπέραν ἤδη καταλύομεν εἰς ἀγρὸν πλουτοῦντος ἀνθρώπου· καὶ ἦν οὗτος ἔνδον καὶ τὴν θεὸν μάλα ἄσμενος τῇ οἰκίᾳ ὑπεδέξατο καὶ θυσίας αὐτῇ προσήγαγεν. ἐνθάδε οἶδα μέγαν κίνδυνον αὐτὸς ὑποστάς· τῶν φίλων γάρ τις τῷ δεσπότῃ τῶν ἀγρῶν ἔπεμψε δῶρον ὄνου ἀγρίου μηρόν· τοῦτον ὁ μάγειρος σκευάσαι λαβὼν ῥαθυμίᾳ ἀπώλεσε, κυνῶν πολλῶν λαθραίως παρελθόντων· ὃς δεδιὼς πληγὰς πολλὰς καὶ βάσανον ἐκ τῆς ἀπωλείας τοῦ μηροῦ ἔγνω κρεμάσαι ἑαυτὸν ἐκ τοῦ τραχήλου. ἡ δὲ γυνὴ τούτου .. , Ἀλλὰ μήτε ἀπόθνησκε, εἶπεν, ὦ φίλτατε, μήτε ἀθυμίᾳ τοιαύτῃ δῷς σεαυτόν· πειθόμενος γάρ μοι πράξεις εὖ πάντα. τῶν κιναίδων τὸν ὄνον λαβὼν ἔξω εἰς ἔρημον χωρίον κἄπειτα σφάξας αὐτὸν τὸ μέρος μὲν ἐκεῖνο τὸν μηρὸν ἀποτεμὼν κόμιζε δεῦρο καὶ κατασκευάσας τῷ δεσπότῃ ἀπόδος καὶ τὸ ἄλλο τοῦ ὄνου κάτω που ἐς κρημνὸν ἄφες· δόξει γὰρ ἀποδρὰς οἴχεσθαί ποι καὶ εἶναι ἀφανής. ὁρᾷς δὲ ὡς ἔστιν εὔσαρκος καὶ τοῦ ἀγρίου ἐκείνου πάντα ἀμείνων; ὁ δὲ μάγειρος τῆς γυναικὸς ἐπαινέσας τὸ βούλευμα, Ἄριστα ... ἔφη ... πεπράξεται ... ὁ μὲν οὖν ἀνόσιος οὗτος οὑμὸς μάγειρος τῇ γυναικὶ ταῦτα συνεβουλεύετο. 40. ἐγὼ δὲ τὸ μέλλον ἤδη προορώμενος κράτιστον ἔγνων τὸ σώζειν ἐμαυτὸν ἐκ τῆς κοπίδος καὶ ῥήξας τὸν ἱμάντα, ᾧ διηγόμην, καὶ ἀνασκιρτήσας ἵεμαι δρόμῳ εἴσω ἔνθα ἐδείπνουν οἱ κίναιδοι σὺν τῷ δεσπότῃ τῶν ἀγρῶν. ἐνταῦθα εἰσδραμὼν ἀνατρέπω πάντα τῷ σκιρτήματι καὶ λυχνίαν καὶ τραπέζας· κἀγὼ μὲν ᾤμην κομψόν τι τοῦτο πρὸς σωτηρίαν ἐμὴν εὑρηκέναι, καὶ τὸν δεσπότην τῶν ἀγρῶν κελεύειν εὐθέως ὡς ἀγέρωχον ὄνον ἐμὲ κατακλεισθέντα ποι φυλάττεσθαι ἀσφαλῶς· ἀλλά με τοῦτο τὸ κομψὸν ἐς ἔσχατον ἤνεγκε κίνδυνον. λυττᾶν δόξαντές με ξίφη πολλὰ ἤδη καὶ λόγχας ἐπ' ἐμὲ ἐσπάσαντο καὶ ξύλα μακρά, καὶ εἶχον οὕτως ὥστε ἀποκτενεῖν με. ἐγὼ δὲ ὁρῶν τοῦ δεινοῦ τὸ μέγεθος, δρόμῳ εἴσω παρέρχομαι ἔνθα οἱ ἐμοὶ δεσπόται κοιμηθήσεσθαι ἔμελλον. οἱ δὲ θεασάμενοι τοῦτο συγκλείουσι τὰς

rant mortem. Sed .. simulacri iacentis contemplatione in vita me retinendum censuere. Rursum igitur me referctum sarcinis .. perveniunt ad quandam nobilem civitatem. Inibi vir principalis .. Deam(que) votivo suscipiens hospitio .. numen(que) summa veneratione atque hostiliis opimis placare contendit. XXXI Hic ego me potissimum capitis periclitatum memini. Nam quidam colonus partem venationis immanis cervi pinguissimum femus, domino illi suo muneri miserat; quod incuriose ... reservatum, canis ... latenter invaserat .... Quo damno cognito ... coquus ... metuens altius, mortem sibi nexu laquei comparabat. Nec tamen latuit fidam uxorem ... Adeone, inquit, praesenti malo perterritus mente excidisti tua? nec fortuitum istud remedium, quod deum providentia subministrat, intueris? .. expergite mi ausculta et advenam istum asinum remoto quodam loco deductum iugula femusque ad similitudinem perditi detractum et ... sapidissime percoctum appone domino cervini vicem. Nequissimo verberoni sua placuit salus de mea morte et multum conservae laudata sagacitate ... etiam cultros acuebat. Lib. IX cap. I ... At ego praecipitante consilium periculi tanti praesentia ... lanienam imminentem fuga vitare statui, protinusque vinculo quo fuerum deligatus abrupto, cursu me proripio ...: illicoque me ... triclinio in quo dominus aedium ... cum sacerdotibus Deae coenitabat ... immitto. Nec pauca rerum apparatus cibarii, mensas etiam impetu collido ... Qua rerum deformi strage paterfamilias commotus ut importunum atque lascivum me cuidam famulo curiose traditum certo aliquo loco iussit cohiberi, ne rursum convivium ... petulantia dissiparem. .. Mihi denique id ipsum commentum, quod momentariam salutem reperisse videbatur, periculum grande ... conflavit aliud: II Nam ... rati .. me ... ferocire, arreptis ... telis ... (me) ... persequuntur. Nec dubio me lanceis ... membratim compilassent, ni ... cubiculum in quo domini devertebant, protinus irrupissem. Tunc clausis obseratisque super me foribus obsidebant locum ... III Iamque clara die ... exsurgo ... IV ... die sequenti rursum divinis exuviis onustus ... producor ... Nec paucis casulis ... oberratis devertimus apud quempiam pagum urbis opulentae ... VIII Pauculis ibi diebus commorati ... cap. IX .. rursum .. prodeunt .. Et ecce nobis repente ... armati supercurrunt equites, ... Philebum ceterosque comites eius involant ... colloque con-

θύρας εὖ μάλα ἔξωθεν. 41. ἐπειδὴ δὲ ἤδη ὄρθρος ἦν, ἀράμενος *) τὴν θεὸν αὖθις ἀπῄειν ἅμα τοῖς ἀγύρταις καὶ ἀφικόμεθα εἰς κώμην ἄλλην μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον .. ἐνταῦθα συχνὰς ἡμέρας οἱ δεσπόται διατρίψαντες ἀπιέναι ἤθελον εἰς τὴν πλησίον πόλιν καὶ τὴν θεὸν . . . θέντες ἐπ᾽ ἐμοὶ ἤλαυνον ἔξω. ἔτυχον δὲ οἱ δυσσεβεῖς . . . φιάλην χρυσῆν κλέψαντες, ἣν ὑπὸ τῇ θεῷ ἔφερον· οἱ δὲ κωμῆται αἰσθόμενοι τοῦτο εὐθὺς ἐδίωκον, εἶτα ὡς πλησίον ἐγένοντο, καταπηδήσαντες ἀπὸ τῶν ἵππων εἴχοντο αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ δυσσεβεῖς καὶ ἱεροσύλους ἐκάλουν καὶ ἀπῄτουν τὸ κλαπὲν ἀνάθημα, καὶ ἐρευνῶντες πάντα εὗρον αὐτὸ ἐν τῷ κόλπῳ τῆς θεοῦ. δήσαντες οὖν τοὺς γυνίας ἦγον ὀπίσω καὶ τοὺς μὲν εἰς τὴν εἱρκτὴν ἐμβάλλουσι, τὴν δὲ θεὸν τὴν ἐπ᾽ ἐμοὶ κομιζομένην ἀράμενοι ναῷ ἄλλῳ ἔδωκαν, τὸ δὲ χρυσίον τῇ πολίτιδι θεῷ πάλιν ἀπέδωκαν. 42. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τά τε σκεύη κἀμὲ πιπράσκειν ἔγνωσαν καὶ ἀπέδοντό με ξένῳ ἀνθρώπῳ τὴν πλησίον κώμην οἰκοῦντι, τέχνην ἔχοντι ἄρτους πέττειν· οὗτός με παραλαβὼν καὶ πυρῶν μεδίμνους δέκα ὠνησάμενος, ἐπιθείς μοι τὸν πυρὸν οἴκαδε ἤλαυνεν ὡς ἑαυτὸν, ὁδὸν ἀργαλέαν. ὡς δὲ ἥκομεν, εἰσάγει με εἰς τὸν μυλῶνα, καὶ ὁρῶ πολὺ πλῆθος ἔνδον ὁμοδούλων κτηνῶν. καὶ μύλαι πολλαὶ ἦσαν, καὶ πᾶσαι τούτοις ἐστρέφοντο καὶ πάντα ἐκεῖνα μεστὰ ἦν ἀλεύρων. καὶ τότε μέν με οἷα ξένον δοῦλον καὶ φορτίον βαρύτατον ἀράμενον καὶ ὁδὸν ἀργαλέαν ἀφιγμένον ἀναπαύεσθαι ἔνδον ἀφῆκαν, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὀθόνῃ τὰ ὄμματά μου σκεπάσαντες ὑποζευγνύουσί με τῇ κώπῃ τῆς μύλης. εἶτα ἤλαυνον· ἐγὼ δὲ ἠπιστάμην ὅπως χρὴ ἀλεῖν πολλάκις παθὼν, προσεποιούμην δὲ ἀγνοεῖν· ἀλλὰ μάτην ἤλπισα. λαβόντες γὰρ πολλοὶ τῶν ἔνδον βακτηρίας περιΐστανταί με καὶ μὴ προσδοκήσαντα, ὡς οὐχ ὁρῶντα, παίουσιν ἀθρόᾳ τῇ χειρὶ, ὥστε με ὑπὸ τῆς πληγῆς ὥσπερ στρόμβον ἐξαπίνης στρέφεσθαι . . . 43. [. . ἔγνω με ὁ δεσπότης πωλῆσαι] καὶ ἀποδίδοταί με ἀνθρώπῳ κηπουρῷ τὴν τέχνην· οὗτος γὰρ εἶχε κῆπον λαβὼν γεωργεῖν· καὶ τοῦτο εἴχομεν ἔργον· ὁ δεσπότης ἕωθεν ἐπιθείς μοι τὰ λάχανα ἐκόμιζεν εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ παραδοὺς τοῖς ταῦτα πιπράσκουσιν ἦγέ με πάλιν ἐς τὸν κῆπον. εἶτα ἐκεῖνος μὲν καὶ ἔσκαπτε καὶ ἐφύτευε καὶ τὸ ὕδωρ τῷ φυτῷ ἐπῆγεν, ἐγὼ δὲ ἐν τούτῳ εἱστήκειν ἀργός. ἦν δέ μοι δεινῶς ἀλγεινὸς ὁ τότε βίος· πρῶτον μὲν ἐπεὶ χειμὼν ἤδη ἦν κἀκεῖνος οὐδέ αὐτῷ στρῶμα εἶχεν ἀγοράσαι, οὐχ ὅπως ἐμοί, καὶ ἀνυπόδητος πηλὸν ὑγρὸν καὶ πάγον σκληρὸν καὶ ὀξὺν

stricto et sacrilegos impurosque compellantes . . . idemtidem urgenti sermone comprimunt, promerent . . . aureum cantharum . . . . X Nec defuit qui manu super dorsum meum iniecta in ipso Deae quam gerebam gremio scrutatus reperiret atque incoram omnium aureum depromeret cantharum . . . eos retrorsum abducunt pagani statimque vinctos in Tullianum compinguut: cantharoque et ipso simulacro quod gerebam apud fani donarium redditis . . . altera die productum me rursum . . . vaenui subiiciunt . . . (et) . . . quidam pistor de proximo castello (me) praestinavit; protinusque frumento coemto affatim onustum, per iter arduum . . . ad pistrinum quod exercebat perducit. XI Ibi complurium iumentorum multivii circuitus intorquebant molas . . . nec die tantum, verum . . . etiam nocte . . . lucubrabant pervigilem farinam. Sed . . . novus dominus diem primum illum feriatum dedit . . . Sed die sequenti molae . . . adstituor, et . . . velata facie propellor . . . Sed quamquam frequenter . . . machinas similiter circumrotari vidissem, tamen ut expers . . operis stupore mentito defixus haerebam. Sed frustra inertiam damnosam exercui. Complures enim protinus baculis armati me circumsteterunt, atque, ut eram luminibus obtectis securus, . . . plagas ingerentes acervatim adeo me strepitu turbulentant ut . . . illico scitissime . . . discursus alacres obirem. XXXI fin. Iam . . . omnia iumenta deducit ad auctionem . . . Me denique ipsum pauperculus quidam hortulanus comparat . . . XXXII . . . Matutino me multis oleribus onustum proxumam civitatem deducere consuerat dominus, atque ibi venditoribus tradita mercede, dorsum insidens meum sic hortum redire, Ac dum fodiens, dum irrigans deservit, ego tantisper otiosus placita quiete recreabar. Sed ecce . . . annus . . ad hibernas . . . pruinas deflexerat et . . . discruciabar frigore, quippe cum meus dominus prae nimia paupertate ne sibi quidem nedum mihi posset stramen aliquod . . . parare, . . . Ad hoc matutino lutum nimis frigidum gelusque praeacuta frusta nudis invadens pedibus enitebar ac . . . mihi et ipsi domino coena par ac similis . . aderat lactucae veteres et insuaves. XXXIX *) . . . quidam procerus et, ut indicabat habitus . . . miles e legione factus nobis obvius superbo sermone percontatur quorsum vacuum duceret asinum. At meus . . . latini sermonis ignarus tacitus praeteribat . . ille indignatus

*) Audaces sacerdotes qui non antea de asini rabie sciscitentur. vid. Appul. 597—598. Excerptumne hic?

*) Domum redit hortulanus apud App.

ἐπάτουν, καὶ φαγεῖν τοῦτο μόνον ἀμφοτέροις ἦν θρίδακας πικρὰς καὶ σκληράς. 44. καί ποτε ἐξιόντων ἡμῶν ἐς τὴν πόλιν ἐντυγχάνει ἀνὴρ γενναῖος στρατιώτου στολὴν ἠμφιεσμένος, καὶ τὰ μὲν πρῶτα λαλεῖ πρὸς ἡμᾶς τῇ Ἰταλῶν φωνῇ καὶ ἤρετο τὸν κηπουρὸν ὅποι ἀπάγει τὸν ὄνον ἐμέ· ὁ δὲ, οἶμαι, τῆς φωνῆς ἀνόητος ὢν οὐδὲν ἀπεκρίνατο· ὁ δὲ ὀργιζόμενος, ὡς ὑπερορώμενος, παίει τῇ μάστιγι τὸν κηπουρόν, κἀκεῖνος συμπλέκεται αὐτῷ καὶ ἐκ τῶν ποδῶν εἰς τὴν ὁδὸν ὑποσπάσας ἐκτείνει, καὶ κείμενον ἔπαιεν οὕτω καὶ χειρὶ καὶ ποδὶ καὶ λίθῳ τῷ ἐκ τῆς ὁδοῦ· ὁ δὲ τὰ πρῶτα καὶ ἀντεμάχετο καὶ ἠπείλει, εἰ ἀνασταίη, ἀποκτενεῖν τῇ μαχαίρᾳ· ὁ δὲ ὥσπερ ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐκείνου διδαχθείς . . σπᾷ τὴν μάχαιραν αὐτοῦ καὶ ῥιπτεῖ πόῤῥω, εἶτα αὖθις ἔπαιε κείμενον. ὁ δὲ τὸ κακὸν ὁρῶν ἤδη ἀφόρητον ψεύδεται ὡς τεθνηκὼς ἐν ταῖς πληγαῖς· ὁ δὲ δείσας ἐπὶ τούτῳ τὸν μὲν αὐτοῦ ὡς εἶχε κείμενον ἀπολείπει, τὴν δὲ μάχαιραν βαστάσας ἐπ᾽ ἐμοὶ ἤλαυνεν ἐς τὴν πόλιν. 45. ὡς δὲ ἤλθομεν, τὸν μὲν κῆπον αὐτοῦ συνεργῷ τινι ἐπέδωκε γεωργεῖν, αὐτὸς δὲ τὸν κίνδυνον τὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ δεδιὼς κρύπτεται ἅμα ἐμοὶ πρός τινος τῶν ἐν ἄστει συνήθων. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ . . . τὸν μὲν ἐμὸν δεσπότην κιβωτῷ ἐνέκρυψαν, ἐμὲ δὲ ἀράμενοι ἐκ τῶν ποδῶν κομίζουσιν ἄνω τῇ κλίμακι ἐς ὑπερῷον κἀκεῖ με (ἄνω) συγκλείουσιν. ὁ δὲ στρατιώτης ἐκ τῆς ὁδοῦ τότε μόλις ἐξαναστάς, . . καρηβαρῶν ταῖς πληγαῖς ἧκεν εἰς τὴν πόλιν καὶ τοῖς στρατιώταις τοῖς σὺν αὐτῷ ἐντυχὼν λέγει τὴν ἀπόνοιαν τοῦ κηπουροῦ· οἱ δὲ σὺν αὐτῷ ἐλθόντες μανθάνουσιν ἔνθα ἦμεν κεκρυμμένοι, καὶ παραλαμβάνουσι τοὺς τῆς πόλεως ἄρχοντας· οἱ δὲ εἴσω τινὰ πέμπουσι τῶν ὑπηρετῶν καὶ τοὺς ἔνδον ἅπαντας προελθεῖν ἔξω κελεύουσιν· ὡς δὲ προῆλθον, ὁ κηπουρὸς οὐδαμοῦ ἐφαίνετο. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ἔνδον ἔφασαν εἶναι τὸν κηπουρὸν κἀμὲ τὸν ἐκείνου ὄνον· οἱ δὲ οὐδὲν ἄλλο ὑπολελεῖφθαι ἔλεγον οὔτε ἄνθρωπον οὔτε ὄνον. θορύβου δὲ ἐν τῷ στενωπῷ καὶ πολλῆς βοῆς ἐκ τούτων γενομένης, ὁ ἀγέρωχος καὶ πάντα περίεργος ἐγὼ βουλόμενος μαθεῖν τίνες εἶεν οἱ βοῶντες, διακύπτω ἄνωθεν κάτω διὰ τῆς θυρίδος· οἱ δέ με ἰδόντες εὐθὺς ἀνέκραγον. οἱ δὲ ἑαλώκεσαν ψευδῆ λέγοντες καὶ οἱ ἄρχοντες εἴσω παρελθόντες καὶ πάντα ἀνερευνῶντες εὑρίσκουσι τὸν ἐμὸν δεσπότην τῇ κιβωτῷ ἐγκείμενον καὶ λαβόντες τὸν μὲν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἔπεμψαν λόγον τῶν τετολμημένων ὑφέξοντα, ἐμὲ δὲ κάτω βαστάσαντες τοῖς στρατιώταις παρέδοσαν . . . καὶ τότε ἐξ ἐμοῦ πρώτου ἦλθεν εἰς ἀνθρώπους ὁ λόγος οὗτος, Ἐξ ὄνου παρκύψεως. 44. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τί μεν ἔπαθεν ὁ κηπουρὸς ὁ

silentio eius, ut convicio, viti quam tenebat obtundens eum dorso meo proturbat . . . XL . . . et statim qua pugnis, qua cubitis, etiam de via lapide corrrepto totam faciem . . . eius converberat. Nec ille, ut primum humi supinatus est, vel repugnare vel omnino munire se potuit, sed . . . comminabatur, si surrexisset, sese concisurum eum machaera sua frustatim. Quo sermone eius commonefactus hortulanus eripit ei spatham, eaque longissime abiecta rursum saevioribus eum plagis aggreditur . . . ille prostratus . . . simulat sese mortuum. Tunc spatham illam secum asportans hortulanus inscenso me . . . festinat ad civitatem, nec hortulum suum saltem curans invisere, ad quempiam devertit familiarem . . . . meque per scalas complicitis pedibus in superius coenaculum attracto, hortulanus deorsus in ipsa tabernula derepit in quamdam cistulam. XLI Ac miles ille, . . . nutabundus . . . et . . . plagarum dolore saucius, . . . civitatem adventat, . . . quosdam commilitones nanctus tum clades enarrat suas . . . Nec defuit vicinus perfidus, qui nos illico occultari nuntiaret. . . . Tunc magistratus . . . veniunt ad deversorii nostri fores claraque voce denuntiant hospiti nostro, nos quos occultaret apud se . . dedere . . . Immissis itaque lictoribus . . . cuncta sedulo perlustrari iubent; nec quisquam mortalium ac ne ipse quidem asinus intra limen comparere nuntiatur. XLII . . . et clamoso strepitu cognito curiosus alioquin . . . dum obliquato cervice per quandam fenestrulam, quidnam sibi vellet ille tumultus prospicere gestio, unus e commilitonibus casu fortuito collimatis oculis ad umbram meam cunctos testatur incoram. Magnus denique . . . clamor exortus est; et . . . me . . . detrahunt. Iamque . . . repertum . . . miserum hortulanum poenas scilicet capite pensurum in publicum producunt carcerem, summoque risu meum prospectum cavillari non desinunt. Unde etiam de prospectu et umbra asini natum est frequens proverbium. Lib. X cap. I Die sequenti meus quidem dominus hortulanus quid egerit . . . nescio: me tamen miles ille . . . XIII . . . vicinis . . quibusdam servis fratribus undecim denariis vendidit. His erat dives admodum dominus. At illorum alter pistor dulciarius qui panes et mellita concinnabat edulia, alter coquus, qui sapidissimis intrimentis sucuum pulmenta condita vapore mollibat. Unico illi contubernio communem vitam sustinebant . . . Adsciscor itaque inter duos illos fratres tertius contubernalis, haud ullo tempore tam benivolam

ἐμὸς δεσπότης, οὐκ οἶδα, ὁ δὲ στρατιώτης πωλήσειν με ἔγνω, καὶ πιπράσκει με πέντε καί εἴκοσιν Ἀττικῶν· ὁ δὲ ὠνησάμενος θεράπων ἦν ἀνδρὸς σφόδρα πλουσίου πόλεως τῶν ἐν Μακεδονίᾳ τῆς μεγίστης Θεσσαλονίκης. οὗτος τέχνην εἶχε ταύτην, τὰ ὄψα τῷ δεσπότῃ ἐσκεύαζε, καὶ εἶχεν ἀδελφὸν σύνδουλον ἄρτους πέττειν καὶ μελίπηκτα κιρνᾶν ἐπιστάμενον. οὗτοι οἱ ἀδελφοὶ σύσκηνοί τε ἀεὶ ἦσαν ἀλλήλοις καὶ κατέλυον ἐν ταὐτῷ καὶ τὰ σκεύη τῶν τεχνῶν εἶχον ἀναμεμιγμένα, καὶ μετὰ ταῦτα κἀμὲ ἵστασαν ἔνθα κατέλυον. καὶ οὗτοι μετὰ τὸ δεῖπνον τοῦ δεσπότου πολλὰ λείψανα ἄμφω εἴσω ἐκόμιζον ὁ μὲν κρεῶν καὶ ἰχθύων, ὁ δὲ ἄρτων καὶ πλακούντων. οἱ δὲ κατακλείσαντες ἔνδον ἐμὲ μετὰ τούτων καὶ φυλακὴν γλυκυτάτην περιστήσαντες ἀπῄεσαν ὥστε ἀπολούσασθαι· κἀγὼ τοῖς παρακειμένοις κριθιδίοις μακρὰ χαίρειν λέγων ταῖς τέχναις καὶ τοῖς κέρδεσι τῶν δεσποτῶν ἐδίδουν ἐμαυτόν, καὶ διὰ μακροῦ πάνυ ἐγεμιζόμην ἀνθρωπείου τροφῆς. οἱ δὲ ἀναστρέψαντες εἴσω τὰ μὲν πρῶτα οὐδὲν ᾐσθάνοντο τῆς ὀψοφαγίας τῆς ἐμῆς ἐκ τοῦ πλήθους τῶν παρακειμένων, κἀμοῦ ἔτι ἐν φόβῳ καὶ φειδοῖ κλέπτοντος τὸ ἄριστον· ἐπεὶ δὲ καὶ τέλεον ἤμην αὐτῶν καταγνοὺς ἄγνοιαν, τὰς καλλίστας τῶν μερίδων καὶ ἄλλα πολλὰ κατέτρωγον. καὶ ἐπειδὴ ᾔσθοντο ἤδη τῆς ζημίας, τὰ μὲν πρῶτα ὕποπτον ἐς ἀλλήλους ἔβλεπον καὶ κλέπτην ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον καὶ ἅρπαγα τῶν κοινῶν καὶ ἀναίσχυντον ἔλεγον, καὶ ἦσαν ἀκριβεῖς λοιπὸν ἄμφω καὶ τῶν μερίδων ἀριθμὸς ἐγίνετο. 47. ἐγὼ δὲ τὸν βίον εἶχον ἐν ἡδονῇ καὶ τρυφῇ, καὶ τὸ σῶμά μου ἐκ τῆς συνήθους τροφῆς πάλιν καλὸν ἐγεγόνει καὶ τὸ δέρμα ἐπανθούσῃ τῇ τριχὶ ἀπέστιλβεν. οἱ δὲ γενναιότατοι μέγαν τέ με καὶ πίονα ὁρῶντες καὶ τὰ κριθίδια μὴ δαπανώμενα, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ μέτρῳ ὄντα, εἰς ὑπόνοιαν ἔρχονται τῶν τολμημάτων τῶν ἐμῶν, καὶ προελθόντες, ὡς εἰς τὸ βαλανεῖον ἀπιόντες, ἔπειτα τὰς θύρας συγκλείσαντες, προσβαλόντες ὀπῇ τινι τὰ ὄμματα τῆς θύρας ἐσκοποῦντο τἄνδον. κἀγὼ τότε μηδὲν τοῦ δόλου εἰδὼς ἠρίστων προσελθών. οἱ δὲ τὰ μὲν πρῶτα ἐγέλων ὁρῶντες ἄριστον ἄπιστον· εἶτα δὲ τοὺς ὁμοδούλους ἐκάλουν ἐπὶ τὴν ἐμὴν θέαν, καὶ γέλως πολὺς ἦν, ὥστε καὶ ὁ δεσπότης αὐτῶν ἤκουσε τοῦ γέλωτος, θορύβου ὄντος ἔξωθεν, καὶ ἤρετό τινα ἐφ' ᾧ τοσοῦτον οἱ ἔξω γελῶσιν. ἐπεὶ δὲ ἤκουσεν ἐξανίσταται τοῦ συμποσίου καὶ διακύψας εἴσω ὁρᾷ με συὸς ἀγρίου μερίδα καταπίνοντα καὶ μέγα ἐν γέλωτι ἀναβοήσας εἰστρέχει εἴσω... ὁ δὲ πολὺν εἶχεν ἐπ' ἐμοὶ γέλωτα, καὶ τὰ μὲν πρῶτα κελεύει με εἴσω ἄγεσθαι εἰς τὸ ἐκείνου συμπόσιον, ἔπειτα τράπεζάν μοι παραθεῖναι εἶπε καὶ εἶναι ἐπ' αὐτῇ

fortunam expertus. Nam vespera post opiparas coenas . . . multas numero partes in cellulam suam mei solebant reportare domini: ille porcorum, pullorum, piscium . . . largissimas reliquias, hic panes, crustula . . . et plura scitamenta mellita. Qui cum se refecturi clausa cellula balneas petissent, oblatis ego divinitus dapibus affatim saginabar. Nec enim tam stultus eram . . . ut dulcissimis illis relictis cibis coenarem asperrimum foenum. XIV Et diu quidem mihi pulcherrime furatrinae procedebat artificium, quippe adhuc timide et satis parce subripienti de tam multis pauciora, nec illis fraudes ullas in asino suspicantibus. At ubi fiducia latendi pleniore capta partes opimas quasque devorabam . . . suspicio non exilis fratrum pupugit animos. . . illi vero postremo etiam mutuo sese rapinae turpissimae criminabantur. Iamque curam diligentiorem . . . et dinumerationem adhibebant partium . . . XV . . Interea liberalibus coenis inescatus et humanis affatim cibis saginatus, corpus obesa pinguitie compleveram, corium arvina suculenta molliveram, pilum liberali nitore nutriveram. Sed iste corporis mei decor pudori peperit grande dedecus. Insolita namque tergoris vastitate commoti, foenum prorsus intactum quotidie remanere cernentes, iam totos ad me dirigunt animos. Et hora consueta velut balneas petituri clausis ex more foribus, per quamdam modicam cavernam rimantur me passim expositis epulis inhaerentem. Nec ulla cura iam damni sui habita, mirati monstruosas asini delicias risu maximo dirumpuntur, vocatoque uno et altero ac dein pluribus conservis, demonstrant infandam . . . hebetis iumenti gulam. Tantus denique cachinnus cunctos invaserat, ut ad aures quoque praetereuntis perveniret domini. XVI Sciscitatus . . . quid . . . rideret familia, cognito quod res erat, ipse quoque per idem prospiciens foramen delectatur eximie. Ac . . risu . . adusque intestinorum dolorem redactus. . . . coram arbitratur. Nam . . ego . . mollius mihi renidentis fortunae contemplatus faciem . . securus esitabam, quoad . . dominus . . duci me iussit . . ad triclinium . . , mensaque posita omne genus edulium . . apponi. At ego quamquam iam . . suffarcinatus . . tamen . . escas appetebam. Nam . . quod potissimum abhorreret asino . . . offerebant mihi, carnes lasere infectas, altilia pipere inspersa, pisces exotico iure infusos. Interim convivium summo risu personabat. Quidam denique . . Date, inquit, sodali huic quippiam meri; . . . dominus . . : Heus, inquit, puer, . .

πολλὰ τῶν ὅσα μὴ δυνατον ἄλλῳ ὄνῳ καταφαγεῖν, κρέα λοπάδας ζωμοὺς ἰχθῦς, τοῦτο μὲν ἐν γάρῳ καὶ ἐλαίῳ κατακειμένους, τοῦτο δὲ νάπυι ἐπικεχυμένους. κἀγὼ τὴν τύχην ὁρῶν ἤδη ἁπαλόν μοι προσμειδιῶσαν καὶ μαθὼν ὅτι με τοῦτο μόνον τὸ παίγνιον ἀνασώσει, καίτοι ἤδη ἐμπεπλησμένος ὅμως ἠρίστων . . τὸ δὲ συμπόσιον ἐκλονεῖτο τῷ γέλωτι. καί τις εἶπε, Καὶ πίεται οἶνον οὗτος ὁ ὄνος, ἤν τις αὐτῷ ἐγκερασάμενος ἐπιδῷ· καὶ ὁ δεσπότης ἐκέλευσε κἀγὼ τὸ προσενεχθὲν ἔπιον. 48. ὁ δὲ οἷον εἰκὸς ὁρῶν με κτῆμα παράδοξον τὴν τιμὴν τὴν ἐμὴν κελεύει τῶν διοικητῶν τινι καταβαλεῖν τῷ ἐμὲ ὠνησαμένῳ καὶ ἄλλο τοσοῦτον, ἐμὲ δὲ παρέδωκεν ἀπελευθέρῳ τῶν αὐτοῦ τινι νεανίσκῳ καὶ εἶπε κατηχεῖν ὅσα ποιῶν μάλιστα ψυχαγωγεῖν αὐτὸν δυναίμην· τῷ δέ γε ῥάδια ἦν πάντα· ὑπήκουον γὰρ εὐθὺ εἰς ἅπαντα διδασκόμενος. καὶ πρῶτον μὲν κατακλίνεσθαί με ἐπὶ κλίνης ὥσπερ ἄνθρωπον ἐπ' ἀγκῶνος ἐποίησεν, εἶτα καὶ προσπαλαίειν αὐτῷ, καὶ μὴν καὶ ὀρχεῖσθαι ἐπὶ τοὺς δύο ἐπανιστάμενον ὀρθὸν καὶ κατανεύειν καί ἀνανεύειν πρὸς τὰς φωνὰς καὶ πάντ' ὅσα ἐδυνάμην μὲν καὶ δίχα τοῦ μανθάνειν, ποιεῖν· καὶ τὸ πρᾶγμα περιβόητον ἦν, ὄνος ὁ τοῦ δεσπότου, οἰνοπότης, παλαίων, ὄνος ὀρχούμενος· τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι πρὸς τὰς φωνὰς ἀνένευον ἐν καιρῷ καὶ κατένευον. καὶ πιεῖν δὲ ὁπότε θελήσαιμι, ᾔτουν τοῖς ὀφθαλμοῖς τὸν οἰνοχόον κινήσας . . . καὶ σκεύη μοι ἦν πολυτελῆ, στρώματα πορφυρᾶ ἐπιβάλλομαι, καὶ χαλινοὺς εἰσεδεχόμην ἀργυρῷ καὶ χρυσῷ πεποικιλμένους, καὶ κώδωνες ἐξήπτοντό μου μέλος μουσικώτατον ἐκφωνοῦντες. 49. ὁ δὲ Μενεκλῆς ὁ δεσπότης ἡμῶν, ὥσπερ ἔφην, ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης δεῦρο ἐληλύθει ἐπ' αἰτίᾳ τοιαύτῃ· ὑπέσχετο τῇ πατρίδι θέαν παρέξειν ἀνδρῶν ὅπλοις πρὸς ἀλλήλους μονομαχεῖν εἰδότων· καὶ οἱ μὲν ἄνδρες ἦσαν ἐν παρασκευῇ, καὶ ἀφῖκτο ἡ πορεία. ἐξελαύνομεν ἕωθεν κἀγὼ τὸν δεσπότην ἔφερον . . . ὡς δὲ κατέβημεν ἐπὶ Θεσσαλονίκην οὐκ ἦν ὅστις ἐπὶ θέαν οὐκ ἠπείγετο καὶ τὴν ὄψιν τὴν ἐμήν· ἡ γὰρ ἐμὴ δόξα προεληλύθει ἐκ μακροῦ καὶ τὸ πολυπρόσωπον καὶ τὸ ἀνθρώπινον τῶν ἐμῶν ὀρχημάτων καὶ παλαισμάτων. ἀλλ' ὁ μὲν δεσπότης τοῖς ἐνδοξοτάτοις τῶν αὐτοῦ πολιτῶν παρὰ τὸν πότον ἐδείκνυέ με καὶ τὰ παράδοξα ἐκεῖνα τὰ ἐν ἐμοὶ παίγνια ἐν τῷ δείπνῳ παρετίθει. 50. ὁ δὲ ἐμὸς ἐπιστάτης πρόσοδον εὗρεν ἐξ ἐμοῦ πολλῶν πάνυ δραχμῶν· κατακλείσας γάρ με . . . τοῖς βουλομένοις ἰδεῖν ἐμὲ καὶ τἀμὰ παράδοξα ἔργα μισθοῦ τὴν θύραν ἤνοιγεν . . . καί ποτε γυνὴ ξένη οὐ μετρία κεκτημένη, τὴν ὄψιν ἱκανή, παρελθοῦσα ἔσω ἰδεῖν ἐμὲ ἀριστῶντα εἰς ἔρωτά

illum cantharum mulso contempera et offer . . . Nec . . conterritus . . . calicem . . . perhausi . . . XVII Magno . . delibutus gaudio dominus, vocatis servis suis emtoribus meis, iubet quadruplum restitui pretium; meque cuidam . . liberto . . magna praefatus diligentia tradidit, qui . . voluptates eius per meas argutias instruebat. Et primum me quidem mensam accumbere suffixo cubitu, dein alluctari et etiam saltare sublatis primoribus pedibus perdocuit, quodque esset apprime mirabile, verbis nutum commodare, ut quod nollem relato, quod vellem deiecto capite monstrarem, sitiensque pocillatore respecto ciliis alterna connivens bibere flagitarem. Atque haec omnia perfacile obediebam, quae nullo etiam monstrante scilicet facerem . . Iamque rumor publice crebruerat, quo conspectum atque famigerabilem meis miris artibus effeceram dominum. Hic est, qui sodalem convivamque possidet asinum, luctantem asinum, saltantem asinum, voces humanas intelligentem, sensum nutibus exprimentem. XVIII . . . Thiasus (hoc enim nomine meus nuncupabatur dominus) oriundus patria Corintho . . . munus gladiatorium . . . pollicitus, latius munificentiam suum porrigebat. Denique . . . Thessaliam etiam accesserat . . feras et . . . gladiatores comparaturus. Iamque ex arbitrio dispositis coemtisque omnibus domuitionem parabat . . . me phaleris aureis et fucatis ephippiis et purpureis tapetis et frenis argenteis et pictilibus balteis et tintinnabulis perargutis exornatum [ipse residens . . . nonnumquam affatur sermonibus] . . XIX At ubi . . Corinthum accessimus, magnae civium turbae confluebant, ut mihi videbatur, non tantum Thiasi dantes honori quam mei conspectus cupientes. Nam tanta etiam ibidem de me fama pervaserat, ut non mediocri quaestui praeposito illi meo fuerim. Qui cum multos videret nimio favore lusus meos spectare gestientes, obserata fore atque singulis eorum seorsus admissis, stipes acceptans non parvas summulas diurnas corradere consueverat. Fuit in illo conventiculo matrona . . . opulens, quae . . . visum meum mercata, ac dehinc multiformibus ludicris delectata, per admirationem assiduam paulatim in admirabilem mei cupiditatem incidit, nec ullum vesanae libidinis medelam capiens ad instar asinariae Pasiphaae complexus meos ardenter exspectabat, grandi denique praemiis cum altore meo depecta est noctis unius concubitum. At ille nequam, quum posset de me suave promerere, lucro suo tantum ascensum annuit.

μου θερμὸν ἐμπίπτει, τοῦτο μὲν τὸ κάλλος ἰδοῦσα τοῦ ὄνου, τοῦτο δὲ τῷ παραδόξῳ τῶν ἐμῶν ἐπιτηδευμάτων εἰς ἐπιθυμίαν συνουσίας προελθοῦσα· καὶ διαλέγεται πρὸς τὸν ἐπιστάτην τὸν ἐμὸν καὶ μισθὸν αὐτῷ ἁδρὸν ὑπέσχετο, εἰ συγχωρήσειεν αὐτῇ σὺν ἐμοὶ τὴν νύκτα ἀναπαύεσθαι· κἀκεῖνος οὐδὲν φροντίσας, εἴτε ἀνύσει τι ἐκείνη ἐξ ἐμοῦ εἴτε καὶ μή, λαμβάνει τὸν μισθόν. 51. κἀπειδὴ ἑσπέρα τε ἦν ἤδη κἀκ τοῦ συμποσίου ἀφῆκεν ἡμᾶς ὁ δεσπότης, ἀναστρέφομεν ἔνθα ἐκαθεύδομεν, καὶ τὴν γυναῖκα εὕρομεν πάλαι ἀφιγμένην ἐπὶ τὴν ἐμὴν εὐνήν. κεκόμιστο δὲ αὐτῇ προσκεφάλαια μαλακὰ καὶ στρώματα εἴσω κατέθεντο καὶ χαμεύνιον ἡμῖν εὐτρεπὲς ἦν. εἶτα οἱ μὲν τῆς γυναικὸς θεράποντες αὐτοῦ που πλησίον πρὸ τοῦ δωματίου ἐκάθευδον, ἡ δὲ λύχνον ἔνδον ἔκαιε μέγαν τῷ πυρὶ λαμπόμενον· ἔπειτα ἀποδυσαμένη παρέστη τῷ λύχνῳ γυμνὴ ὅλη καὶ μύρον ἔκ τινος ἀλαβάστρου προχεαμένη τούτῳ ἀλείφεται, κἀμὲ δὲ μυρίζει ἔνθεν, μάλιστα τὴν ῥῖνά μου μύρων ἐνέπλησεν, εἶτά με καὶ ἐφίλησε καὶ οἷα πρὸς αὑτῆς ἐρώμενον καὶ ἄνθρωπον διελέγετο καί με ἐκ τῆς φορβείας ἐπιλαβομένη ἐπὶ τὸ χαμεύνιον εἷλκε· κἀγὼ οὐδέν τι τοῦ παρακαλέσαντος εἰς τοῦτο δεόμενος καὶ οἴνῳ δὲ παλαιῷ πολλῷ ὑποβεβρεγμένος καὶ τῷ χρωτὶ τοῦ μύρου οἰστρημένος καὶ τὴν παιδίσκην δὲ ὁρῶν πάντα καλὴν κλίνομαι, καὶ σφόδρα ἠπόρουν ὅπως ἀναβήσομαι τὴν ἄνθρωπον· καὶ γὰρ ἐξ ὅτου ἐγεγόνειν ὄνος, συνουσίας ἀλλ᾽ οὐδὲ τῆς ὄνοις συνήθους ἔτυχον ἁψάμενος, οὐδὲ γυναικὶ ἐχρησάμην ὄνῳ· καὶ μὴν καὶ τοῦτό μ᾽ εἰς δέος οὐχὶ μετρίον ἦγε, μὴ οὐ χωρήσασα ἡ γυνὴ διασπασθῇ, κἀγὼ ὥσπερ ἀνδροφόνος καλὴν δώσω δίκην. ἠγνόουν δὲ οὐκ εἰς δέον δεδιώς· ἡ γὰρ γυνὴ πολλοῖς τοῖς φιλήμασι, καὶ τούτοις ἐρωτικοῖς προκαλουμένη ὡς εἶδεν οὐ κατέχοντα, ὥσπερ ἀνδρὶ παρακειμένη περιβάλλεταί με καὶ ἄρασα εἴσω ὅλον παρεδέξατο. κἀγὼ μὲν ὁ δεῖλος ἐδεδοίκειν ἔτι καὶ ὀπίσω ἀπῆγον ἐμαυτὸν ἀτρέμα, ἡ δὲ τῆς τε ὀσφύος τῆς ἐμῆς εἴχετο, ὥστε μὴ ὑποχωρεῖν, καὶ αὐτὴ εἵπετο τὸ φεῦγον. ἐπεὶ δὲ ἀκριβῶς ἐπείσθην ἔτι μοι καὶ προσδεῖν πρὸς τὴν τῆς γυναικὸς ἡδονήν τε καὶ τέρψιν, ἀδεῶς λοιπὸν ὑπηρέτουν ἐννοούμενος ὡς οὐδὲν εἴην κακίων τοῦ τῆς Πασιφάης μοιχοῦ· ἡ δὲ γυνὴ οὕτως ἦν ἄρα ἐς τὰ ἀφροδίσια ἑτοίμη καὶ τῆς ἀπὸ τῆς συνουσίας ἡδονῆς ἀκόρεστος, ὥστε ὅλην τὴν νύκτα ἐν ἐμοὶ ἐδαπάνησεν. 52. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἡ μὲν ἀναστᾶσα ἀπῄει συνθεμένη πρὸς τὸν ἐπιστάτην τὸν ἐμὸν οἴσειν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τὸν μισθὸν τὸν αὐτὸν τῆς νυκτός· ὁ δὲ ἅμα μὲν πλουσιώτερος ἐκ τῶν ἐμῶν γενόμενος καὶ τῷ δεσπότῃ

XX Iam denique coenati ex triclinio domini decesseramus et iam dudum praestolantem cubiculo meo matronam offendimus. Dii boni! qualis ille quamque praeclarus apparatus! Quatuor eunuchi confestim pulvillis compluribus ventose tumentibus pluma delicata terrestrem nobis cubitum praestruunt, sed et stragula veste, auro ac murice Tyrio depicta . . . consternunt . . . . Nec dominae voluptates diutina sua praesentia morati, clausis cubiculi foribus facessunt. At intus cerei praeclara micantes luce nocturnas nobis tenebras inalbabant. XXI Tunc ipsa cuncto prorsus spoliata tegmine . . . . lumen propter adsistens de stagneo vasculo multo sese perungit oleo balsamo, meque indidem largissime perfricat, sed multo tanto impensius cura etiam nares perfundit meas. Tunc exosculata pressule . . ., instruit et . . . blandissimos affatus . . . quis mulieres . . . alios inducunt . . . capistroque me prehensum . . reclinat facile, quippe cum nil novi nihilque difficile facturus mihi viderer, praesertim post tantum temporis tam formosae mulieris cupientis amplexus obiturus. Nam et vino pulcherrimo atque copioso memet madefeceram, et unguento fragrantissimo prolubium lubidinis suscitaram . . XXII Sed angebar plane non exili metu, reputans, quemadmodum tantis tamque magnis cruribus possem tam delicatam matronam inscendere . . . novissime quo pacto . . . mulier tam vastum genitale susciperet. Heu me qui dirupta nobili femina bestiis obiectus munus instructurus sim mei domini! Molles interdum voculas et assidua savia et dulces gannitus commorsitantibus oculis iterabat illa . . . Et cum dicto vacuas fuisse cogitationes meas ineptumque monstrat metum. Arctissime namque complexa totum me prorsus, sed totum recepit. Illa vero quotiens ei parcens nates recellebam, accedens totiens nisu rabido et spinam prehendens meam appliciore nexu inhaerebat, ut hercules etiam deesse mihi aliquid ad supplendam eius libidinem crederem, nec Minotauri matrem frustra delectatam putarem adultero mugiente. Iamque operosa et pervigili nocte transacta, vitata lucis conscientia facessit mulier condicto pari noctis futurae pretio. XXXIII Nec gravate magister meus voluptates ex eius arbitrio largiebatur partim mercedes amplissimas acceptando, partim novum spectaculum domino praeparando. Incontanter ei denique libidinis nostrae totam detegit scenam. At ille, liberto magnifice munerato, destinat me spectaculo publico. Et

καινότερον ἐν ἐμοὶ ἐπιδειξόμενος συγκατακλείει με τῇ γυναικί . . . καί ποτε ἐλθὼν ὁ ἐπιστάτης ἀπαγγέλλει τῷ δεσπότῃ τὸ ἔργον, ὡς ἂν αὐτὸς διδάξας . . . ὁ δὲ ἡσθεὶς . . . καὶ δημοσίᾳ με ταῦτα ποιοῦντα δεῖξαι ἐπεθύμησε, καὶ κελεύει πρὸς μηδένα ἔξω τοῦτο εἰπεῖν, Ἵνα, ἔφη, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς θέας παραγάγωμεν τοῦτον εἰς τὸ θέατρον σύν τινι τῶν καταδεδικασμένων γυναικῶν κἀν πάντων ὀφθαλμοῖς ἐπὶ τὴν γυναῖκα ἀναβήσεται. καί τινα τῶν γυναικῶν, ἥτις κατεκέκριτο θηρίοις ἀποθανεῖν, ἄγουσιν ἔνδον παρ᾽ ἐμὲ καὶ προσιέναι τε ἐκέλευον καί ψαύειν ἐμοῦ. 53. εἶτα . . τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐνστάσης . . εἰσάγειν ἔγνωσάν με εἰς τὸ θέατρον. καὶ εἰσῄειν οὕτω· κλίνη ἦν μεγάλη, ἀπὸ χελώνης Ἰνδικῆς πεποιημένη . . . καὶ οἱ ἄνθρωποι μέγα ἀνεβόησαν . . .

quoniam neque egregia illa uxor mea propter dignitatem neque prorsus alia ulla inveniri poterat, grandi praemio vilis anquiritur aliqua, sententia praesidis bestiis addicta, quae mecum incoram publicam populi caveam frequentaret . . . . XXIX . . . Dies ecce . . . destinatus aderat; ad conseptum caveae prosequente populo pompatico favore deducor . . . XXXIV . . . Et iam torus genitalis scilicet noster futurus accuratissime disternebatur, lectus Indica testudine perlucidus . . . XXXV [Ergo . . . tota familia . . . voluptario spectaculo attonita . . . cursu me celerrimo proripio . . . Cenchreas pervado . . .] *).

*) Aliter haec extrema Lucianus.

Atque haec quidem hactenus, demonstratum est hac utriusque scriptoris collatione, Apuleii Metamorphoses maximam partem meram esse paraphrasim Metamorphosium a Lucio Patrensi conditarum. Quamvis autem nonnulla habeam quae addere possim, tamen ne impressurae sumptus nimii fiant, non modo totam disputationem in angustum contraxi sed omisi etiam quaedam. Satis me laudatum profiteor, si loci illi ex Apuleio et Luciano magno quidem cum labore collati laudem aliquam habituri sint.